

**İZMİR BAROSU
DERGİSİ**

*

Üç ayda bir yayınlanır

*

YIL : 6 SAYI : 1

OCAK / 1987

*

SAHİBİ :

**İzmir Barosu adına
Başkan**

Av. Güneş Atabay

*

**Yazı İşleri Müdürü:
Av. M. Taner Ünlü**

*

Yönetim Yeri :

**İzmir Barosu
Salihağa İşhanı, Kat: 7
İzmir**

*

Yazışma Adresi:

**İzmir Barosu, Salihağa
İşhanı, Kat 7 İzmir
Tel: 254381 - 148041**

*

FİYATI : 500 TL.

*

**Yıllık abone tutarı
2000 TL. dir.**

*

Basıldığı Yer :

**Karınca Matbaası, İzmir
Tel: 13 53 90**

*

**Kapak düzeni :
Cem Koç - Figen Sandı**

(Basım tarihi : 10/1/1987)

İÇİNDEKİLER

* Sorunlarımız	2
Av. Güneş ATABAY (İzmir Barosu Başkanı)	
* Yargı ve Adalet Sorunları	5
Av. Teoman EVREN (T.B.B. Başkanı)	
* Bir Mektup	12
M. Oltan SUNGURLU (Adalet Bakanı)	
* Yaşadığımız Günler	13
M. Taner ÜNLÜ (İzmir Barosu Av.)	
* Ormanların Hakimi	22
Mümtaz SOYSAL	
* Sorunlarımız Üzerine Söyleşi	24
* Ajitasyon Nedir?	49
Ahmet ÇALIK (İzmir Barosu Av.)	
* Elektrikli Copu Tanıyalım	49
Melih AŞIK	
* Adliyenin Başlıca Sorunları	51
Mehmet Balay (İzmir Hukuk Yargıçlarından)	
* Adalet Yaşamımızın Sorunları	55
Ali BAYKAL (İzmir 1. As. Ceza Yargıcı)	
* Lâik Devlet, Lâik Hukuk, Lâik Toplum	59
M. İskender ÖZTURANLI (İzmir Barosu Av.)	
* Önce Bilim Bozuldu	65
Nuran YULUĞ (İzmir Barosu Av.)	
* Bir İlânın Düşündürdükleri	69
Agâh ADAK (İzmir Barosu Av.)	
* Güney Dinç'in Yeni Kitabı :	70
«İnsan Haklarına Uzanmak»	
* Kayıplarımız	72

BAŞKANIN KÖŞESİ

SORUNLARIMIZ (*)

Güneş ATABAY (**)

1136 Sayılı Avukatlık Yasası'nda 3256 sayılı yasa ile yapılan değişiklik, anlaşılması güç karışıklıklara neden olmuştur. Geçen yılki Olağan Genel Kurulumuzu yaptıktan sonra, 30 Ocak 1986 tarihinde yürürlüğe giren yasa, genel kurulların iki yılda bir Ekim ayında yapılmasını öngörmektedir. Oysa, onayımızdan geçen bütçeyi 30.11.1986 tarihine kadar yapmış idik. Gelecek Genel Kurula kadar geçecek zaman içinde yeni bütçemizi yapıp onayınıza sunmak, yeni yasa ile getirilen kat-sayı belirleme hükmünü yerine getirmek için olağanüstü kongremizi toplamak zorunlu olmuştur.

Biliyorsunuz, Avukatlık Yasası 1980 - 1986 yılları arasında 2328, 2442, 2652, 3003, 3079, 3256 sayılı yasalarla altı kez, 54 ve 79 sayılı kararnamelerle de iki kez olmak üzere, altı yıl içinde sekiz değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı meslek kuruluşları için Anayasa'nın getirdiği yeni düzenlemeler nedeni ile gerçekleşmiş, ancak yeniden konulan kurallar Anayasanın amacını da aşmıştır. Değişiklikler sorunlara hiçbir çözüm getirmemiştir.

Adli yardımlaşma ile, staj konularına hiç dokunulmamıştır. Bu iki önemli müessesenin öncelikle ele alınması zorunludur. Avukatlık stajı mesleğe yeni atılan genç avukat adayları için angarya olma niteliğini sürdürmekte, faydalı olamamakta, boşuna emek ve zaman kaybına neden olmaktadır.

Yasalarımızdaki dağınık ve çeşitli kurallara rağmen yoksullara gerçek bir hukuki yardımın yapıldığı söylenemez, meslekdaşlarımızın severek üstlenmeye hazır oldukları adli yardımların işleyişini gerçekleştirmek için öngörülen düzenlemeler yetersiz ve amaca hizmetten uzaktır. Kaldı ki, yoksullara yardım devletin sosyal sorunudur. Hak arama ve yasalar karşısında eşitlik ancak, Adli Yardım Kurumunun işlerliğinin sağlanması ile mümkündür.

1136 Sayılı Yasanın yeniden düzenlenmesi, sorunlara çözüm getiren kalıcı çağdaş bir Avukatlık Yasasını Türkiye Ba-

(*) Olağanüstü Genel Kurulda yapılan konuşma.

(**) İzmir Barosu Başkanı.

rolar Birliği bünyesinde, Barolarca hazırlanarak yasalaştırılması önde gelen uğraşımızdır.

Avukatlık Yasasında yapılan değişikliklerden bahsederken, Anayasanın 135. maddesinden kaynaklanan ve Baro'ya kayıtlı avukat, kayıtlı olmayan avukat ayırımını getiren, savunma özgürlüğünü kısıtlayan hükmü gözardı edemeyiz. Ayırım, Anayasanın 135. maddesinin «Kamu Kurum ve Kuruluşları ile, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde asli ve sürekli görevlerde çalışanların, meslek kuruluşlarına girme mecburiyeti aranmaz» hükmünden kaynaklanmaktadır. Bu hüküm başta Anayasanın eşitlik ilkesine aykırıdır. Anayasa, demokratik ortamda yeniden hazırlanmalıdır. Görüş ve isteğimizi bir kez daha yinelerken Anayasa değişikliklerinin gündemde olduğu bu günlerde gerçek demokrasinin yerleşmesi için 135 nci maddesinin de öncelikle değiştirilmesi hatta kaldırılması gereken maddelerin başında geldiğini belirtmek istiyorum.

Son zamanlarda vergi kaçırma olayları konusunda yetkili kişiler dahi meslekdaşlarımızı dile dolamaktadırlar. Meslek grubunun vergi kaçakçılığı ithamı altında tutulmasını yadırgamakta ve kabullenememekteyiz.

Yargıyı içine düştüğü çöküntüden kurtarmak için öncelikle Adalet Reformu yapılmalıdır. Görüşümüzü vurgulayarak tekrarlıyoruz. Yargının sorunlarına çözüm getirmeyi amaçlayan girişimleri olumlu karşılamakla birlikte, alınan sonuçların yeterli olmadığını belirtmek zorundayız. Sorun, yalnız maaş arttırma sorunu değildir. Yargı hizmeti hakim ve savcılarla birlikte, yardımcı personelin de özenli bir çalışma içinde olmasını gerektirmektedir.

Yargı, savcı açığı kapanmamakta, gün geçtikçe artmaktadır. Mahkemelere tayinler yapılsa bile ihtiyacı karşılayacak yeni mahkemeler kurulmamakta, sonucunda iş hacmi tahammül edilmez boyutlara ulaşmaktadır. Oysa ülkemizde hukukçu sayısı tüm boşlukları kapatmaya yeterlidir. Yeterli olmayan yargı bağımsızlığı ile hakim güvencesidir. Hukuk devleti bilincinin yokluğudur. Yargı bağımsızlığı ile hakim güvencesi sağlandığında soruna çözüm gelecektir. Yargı bağımsızlığının keyfi yargı demek olmadığını da belirtmek istiyorum.

Yargının yükünün azaltılması da, ele alınması gereken bir sorundur. İdari ve sosyal önlemlerle çözümlenmesi mümkün pek çok hukuk ve ceza davasının Adliye'yi de bunalmış hale getirmesine hiçbir gerek yoktur.

Ülkemizde düşündürücü boyutlara ulaşmış gerici akımlar üzerinde de durmak istiyorum. Gericilik bir kâbus gibi ülkenin üzerine çökeceği günün hazırlıklarını yapmaktadır. Dinsel sömürü, tarihçilik, mezhepçilik, kısacası Lâik Cumhuriyeti yıkmaya çalışan her türlü akımın karşısında olduğumuzu, Lâik Cumhuriyeti ve Atatürk Devrim ve İlkelerini korumakta kararlı olduğumuzu bir kez daha hatırlatmak istiyorum.

Saygılarımla. ■

YARGI VE ADALET SORUNLARI (*)

Teoman EVREN (**)

AVUKATLIK KANUNU DEĞİŞİKLİĞİ :

Avukatlık Kanunu 1980-1986 yılları arasındaki zaman süreci içinde 2329-2442-2652-3003-3079-3256 sayılı Kanunlarla altı kez, 54 ve 79 sayılı Kararnamelerle de iki kez olmak üzere altı yıl içinde sekiz değişikliğe uğramıştır. Bu değişikliklerin bir kısmı meslek kuruluşları için; Anayasanın getirdiği yeni düzenlemeler nedeni ile gerçekleşmiş, ancak yeniden konulan kurallar Anayasanın amacını da aşmıştır. Diğer değişiklikler ise bütün çabalarımıza rağmen hiçbir sorunu çözümlenememiştir.

Örneğin, bugün Barolarımızın Genel Kurullarını ne zaman yapmaları gerektiğini saptayabilmek olanağından yoksunuz. Genel Kurulumuzun bu konuda bir karar vermesinin mümkün olmadığını bildiğimiz halde ortaya çıkan tartışmaları ve kuşkuları bir ölçüde kanallize edebilmek için Olağanüstü Genel Kurulumuzun gündeminde sorunun görüşülmesini yararlı görmekteyiz.

1136 sayılı Avukatlık Yasasını değiştiren 3256 sayılı Yasanın hazırlık çalışmalarına Adalet Bakanlığınca çağrılmamızı memnuniyetle karşılamış, konu üzerinde Türkiye Barolar Birliğinin İstanbul, Ankara, İzmir Barosu mensuplarından oluşan temsilcileri ciddi ve olumlu çalışmalar yapmışlardır. Ancak yadırgadığımız ve bizleri üzen bir şekilde bu çalışmalar Bakanlıkça durdurulmuş ve Yasa Tasarısı birdenbire, yanlış, eksik, karışık kurallar bütünü halinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulmuştur.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonunun Türkiye Barolar Birliğine ve Barolarımıza yaptığı çağrıya uyularak Adalet Komisyonunda, çok önemli değişiklikler gerçekleşmiş ve pek çok hata düzeltilmiş, mesleğimizin sorunlarına gerçekçi ve olumlu çözümler getirilmiştir. Ancak üzüntü ile belirtirim ki, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki görüşmelerde ise Yasa Tasarısı bugünkü hale dönüştürülerek yasalasmış, yeni düzenlemeler mesleğimiz için hiçbir olumlu katkı sağlamadığı gibi büyük karışıklıklara neden olmuştur.

(*) T.E.B. Genel Kurulunu açış konuşmasından.

(**) T.E.B. Başkanı.

Baroların kararlarının Adalet Bakanlığının tasdikine tabi olması önemli bazı ihtilâfların kaynağıdır. Özellikle Barolara kabul isteminin reddi kararlarının avukat olmak isteyen yargıçlar açısından, Adalet Bakanlığınca değerlendirilmesinde mesleğin onurunu kırıcı gerekçeler yeralmaktadır. Hiçbir mesleğe intisab edebilmesine olanak bulunmayan kimselerin sırf yargıçlık yapmış olmaları dolayısıyla evleviyetle avukat olabilecekleri görüşüne kesinlikle katılmıyor ve bu görüşü hiçbir zaman kabullenemiyeceğimizi altını çizerek bir kez daha vurgulamak gereğini duyuyorum.

Avukatlık Yasası değişikliğinde yargıçların bir süre yargıçlık yaptıkları yargı çevresinde avukatlık yapmalarını engelleyen teklif büyük yankılar yaptı. Meslek kuruluşlarımız ve meslektaşlarımız bir kıskançlık duygusu ile değil, yargının saygınlığı açısından, böyle bir kısıtlamaya kesin zorunluluk bulunduğu inanmaktadırlar. Hiçbir suistimal söz konusu olmasa da değerli yargıçlarımızın ve yargı organının böyle bir özen içinde korunmaları zorunludur.

MESLEKİ SORUNLAR :

Avukatlık Yasası açısından iki önemli müessesenin kesinlikle ele alınması gerekmektedir. Bunlardan birincisi Avukatlık stajıdır. Avukatlık stajı özellikle mesleğe yeni atılan genç avukat adayları için bir angarya olma niteliğini sürdürmekte, kesinlikle faydalı olmamakta, boşboşuna zaman ve emek israfına neden olmaktadır.

İkincisi Adli Yardım konusudur. Demokratik bir ülkede yoksulluk yüzünden haklarını arayamayan insanların bulunması adaletin ayıbıdır. Yasalarımızdaki dağınık ve çeşitli kurallara rağmen yoksullara en ufak bir yardımın yapılabildiği söylenemez. Meslektaşlarımızın ve Barolarımızın severek yıkılmaya hazır oldukları adli yardımların işleyişini gerçekleştirmek için öngörülen düzenlemeler yetersiz ve amaca hizmet etmekten uzaktır. Yoksullara adli yardım herseyden önce Devletin sosyal bir sorunudur. Hak arama ve yasalar karşısında eşitlik ancak Adli Yardım Kurumunun işlerliğinin sağlanması ile mümkündür. Hak aramanın engellenmesi ile, parasızlık nedeni ile hak arayamamak arasında fark yoktur.

Avukatlık mesleğinin çeşitli mesleklerle bağdaşır hale getirilerek ek meslek olma istidadı göstermesi yargı alanında üzerinde durulmayan ancak gerçekten çok büyük önem taşıyan konuların başında gelmektedir. Avukatlık serbest meslek olma niteliği yanında serbest alan olmuştur. Dünyanın hiçbir ülkesinde bu derece geniş ve serbest bir meslek alanı düşünülemez.

Kamu kesimi avukatlarının baroya yazılmalarını isteğe bağlı kılan Anayasa kuralı büyük kargaşaları beraberinde getirmiştir. Disiplin kovuşturması bakımından baroların denetimine tabi olan, ancak nerede avukatlık yaptığı bile saptanamayan yeni bir avukat grubu oluşmasının, meslek disiplini ve deontolojisi bakımından büyük sakıncaları her gün biraz daha belirginleşmektedir.

AVUKATLAR VE VERGİ :

Son zamanlarda vergi kaçırma olayları konusunda çok yetkili ağızlar dahi meslektaşlarımızı dile dolamaktadırlar. Vergi kaçırılması toplumun her kesiminde yaşanan ve her zaman yaşanacak olan bir olgudur. Vergi kaçakları konusunda Devletin çok büyük yetkileri ayrıca vergi kaçakçılığının ağır cezaları vardır. Ortada somut bir olay yokken bütün bir meslek grubunun vergi kaçaklığı ithamı altında tutulmasını yadırgamakta ve kabullenmemekteyiz.

Ülkemizde bulunan 22.000 avukatın büyük bir kısmı kamu kurum ve kuruluşlarında çalışmakta, maaş ve ücret almaktadır. Gene özel kuruluşlarda ücret ve maaş karşılığında çalışan, serbest iş almayan azımsanamayacak sayıda bir avukat grubu vardır. Pek çok meslektaşımız fiilen avukatlık yapmamakta, ev kadını, milletvekili, emekli, memur ve işçi olarak sadece avukat sıfatını kullanmak veya emekli olabilmek için barolar ile ilişkilerini sürdürmekte, bu nedenle de vergi mükellefi olmak durumundadırlar. Genç arkadaşlarımızla, bir kısım meslektaşlarımızın gerçekten büyük bir işsizlikle karşı karşıya olduklarını yakından bilmekteyiz. Olaya bu gerçekler açısından yaklaşıldığında avukatlık mesleğindeki vergi kaçığının bir çok şirketin batak borçları ile mukayese bile edilmeyecek mikyasta olduğu tartışma götürmez.

ADALET VE YARGI :

İnsanlığın en büyük ve köklü asaleti haksızlığa isyan duygusudur. İsyan duygusunun tepkisel yapısı gereği haksızlık, toplumu en çok sarsan nedenlerin başında gelmektedir. Bu büyük tehlikeye karşı Adaleti yerine getirebilmeyi düşünebilmiş olmak insan aklının en büyük zaferidir.

Adalet sadece yargısal değil, yönetsel faaliyetlerin de huzur kaynağıdır. Yönetsel adaletin, yargısal denetime tabi tutulduğu demokratik rejimlerde yargının görevi çok daha büyük önem kazanır. Bu denetim olanaklarının genişliği ve etkinliği oranında güven kaynağı olur.

Ülkemizde yargının üzerinde kümelenen kara bulutlar, adalet üzerinde üzüntü ile izlediğimiz yansımalar yapmaktadır.

Davaların yıllarca uzaması karşısında, insanların haklarını elde edebilmeleri imkânsızlaşmaktadır. İnsanların istemeye istemeye haksızlığa katlanmalarına, pek çok haklarından fedakârlık etmelerine neden olmakta, ayrıca başkalarının haklarını çiğnemeyi alışkanlık haline getirenlerin haksız çıkarlar sağlamalarına imkân yaratmaktadır. Yasalarda yapılan yeni değişikliklerin yargılamayı hızlandıramadığı denenerik anlaşılmıştır.

Davaların hızlanmasında en etkin çare davanın ve davalının bildiği gerçekleri bilemeyen yargıcın, adaleti gerçekleştirmekteki başarısı olarak ortaya çıkmaktadır. İnsan faktörünün bu büyük önemine rağmen Ülkemizde yargıcılık çekiciliğini her gün biraz daha kaybetmekte ve yargı açığı giderek biraz daha büyümekte, daha da kötüleşti yetenekli yargıçlarımız meslekten ayrılmaktadırlar. Yargı alanındaki ayrılmalar ciddi boyutlara varmış, önlenmesi olanaksız gibi görünen büyük bir karamsarlık oluşturmıştır. Yargı açığı iş yükünü olabildiğine arttırmaktadır. Yargıç da nihayet bir insandır. Sağlığı ne kadar iyi, bilgisi ne kadar derin, zekâsı ne kadar üstün olursa olsun büyük iş yükü altında beklenen titizliği, özeni, başarıyı göstermesi bir hattan sonra imkânsızlaşır. Yeterli sayıda ve üstün nitelikte yargıcı adaletin hizmetine özgüleyemedikçe bütün önlemler sonuçsuz kalmaya mahkumdur.

Yargılamanın gecikmesinin Usul Yasalarının biçimsellikten öte hiçbir yarar sağlamayan bazı kurallarının ortaya çıkardığı adli bürokrasiden kaynaklandığı da bir gerçektir.

Yargının yükünün azaltılması, önemli bir sorundur. İdari ve sosyal önlemlerle çözümlenmesi olası pek çok hukuk ve ceza davasının adliye için daha da bunalmış hale getirmesine hiç gerek yoktur. Yargının yükünün azaltılması için Üst Mahkemelerin kurulması düşünülmekte ve hazırlanmış olan yasa tasarısının gerekçesinde «Yargıtayın iş yükü olağanüstü ağırdır. Bu yüzden davalar alabildiğine uzamaktadır» denilmektedir.

Ülkemizde davaların uzama nedenleri arasında önem ve özellik açısından başta gelenler vardır. İstinaf mahkemelerinin yokluğu hiçbir zaman başta gelen etkenler arasında düşünülmemelidir. Kurulacak mahkemelerin davaların uzamasına yeni bir etken oluşturacağı da akıldan uzak tutulmamalıdır. Ayrıca bugünkü yargıç kadrosu ve yargının içinde bulunduğu yoksulluk ile, istinaf mahkemelerinin yeni bir düğüm olacağı tartışma götürmeyecek kadar açıktır.

Davalar bazen harçların ödenmemesi, posta ücretlerinin artması gibi nedenlerle de aylarca ve bazen yıllarca uzamaktadır.

YARGI BAĞIMSIZLIĞI :

Yargıç açığının giderek artmasının nedenleri içinde yargı bağımsızlığının tartışılır hale gelmesinin de önemli rolü bulunmaktadır. Ülkemizde yürütmenin güçlenmesi gerektiği tezi, yargıyı bir engel olarak göstermiş, bu görüşlerin etkisi altında getirilen düzenlemeler yargı alanında hognutsuzluklara neden olmuştur.

Anayasanın kabulünden önce çıkarılan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Kanunu, Hakimler ve Savcılar Kanunu, Akeri Yüksek İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Yargı erkini yürütme erkine karşı bir engel olarak gören ve gösteren görüşlerin etkisi altında şekillenmiştir. Bugün birçok yargıcımızın tedirginliğini, düş kırıklığını, bu hukuki yapıda aramak yerinde olacaktır.

Kararnamelerin aylarca Başbakanlıkta beklemesi, önemli sakıncalar içermektedir. Son kararname 5 ay bekletildikten sonra onaya sunulmuştur. Başbakanlığın bu kararnameler üzerinde hiçbir yetkisi bulunmadığı bilindiği halde güvenlik soruşturması gerekçesi ile günlerce geciktirilmesinden dolayı boş kadrolar zamanında doldurulamamakta, başka merkezlere atanmış yargıçların bulundukları yerde bir süre daha görev yapmaları gibi gerçekten sakıncalı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Yargıç olarak zaten görev yapmakta olan bir kimse için güvenlik soruşturması yapılmasının hiçbir yararı bulunmadığı gibi çok önemli sakıncaları da vardır. Güvenlik soruşturması bunca sakıncasına ek olarak şeklen de aşağılayıcı bir yöntemle gerçekleştirilmektedir.

Yargı bağımsızlığı keyfi yargı demek değildir. Bugün yargı alanında alabildiğine bir denetim eksikliği de yaşanmakta, çok önemli olaylar basit bazı önlemlerle geçiştirilmektedir. Misal olarak arzetmek isterim ki, bir yargıcımızın verdiği tedbir kararı, Vali tarafından durdurulabilmektedir.

MEVZUAT KARGAŞASI :

Ülkemizde gerçek anlamda bir mevzuat kargaşası hüküm sürmektedir. Gelişigüzel, gerekli inceleme ve araştırmalar yapılmadan, güdülen amacı karşılamaktan uzak yasalar birdenbire yürürlüğe konulmakta, bunların düzeltilmesi için pek çok değişiklikler yapılmaktadır.

Ele alınan bir metindeki veya kitaptaki yasa kurallarının yürürlükte olup olmadığını bilebilmek hukukçular için dahi imkânsızlaşmıştır. Bütün bu kargaşaların yanında etkinliğini yitirmiş, uygulanmasına olanak kalmamış, kamunun adalet duygusu ile gelişen, pek çok yasa yürürlüğünü sürdürmektedir. Normlar hiyerarşisi büyük bir karışıklık içinde çalkalanmakta ve bu kargaşanın çözümlenemeyecek boyutlara vardığı gözlenmektedir.

Türkiye Barolar Birliği, III. Hukuk Kurultayını Adalet Bakanlığı ve Yargıtay ile birlikte gerçekleştirmiştir. Hukuk ve Yargı sorunlarının bu derece yoğunlaştığı günümüzde IV. Hukuk Kurultayının «Hukuk ve Yargı» sorunları konusunda ve gene Adalet Bakanlığı ve Yargıtayla birlikte yapılmasını huzurunuzda önermekteyim.

SAVUNMA :

Hakimlik kadar eski, erdemlik kadar yüce, adalet kadar gerekli mesleğimizin pek çok sorun karşısında bulunduğunu görmekteyiz. Bunlarla savaş, üzüntü, yılgınlık içinde izlediğimiz derterle mücadele kaçınılmaz olmaktadır. Adaletin dağıtılmasında ve oluşmasında görev yüklenmiş onurlu bir mesleğin mensuplarıyız. Avukatlık kadar kendisini tükenmek bilmeyen bir mücadeleye adanmış başka bir meslek düşünülemez. Avukat mücadeleyi amaç edinmiş, hak ve adalet uğruna sürgit bir çabanın gönüllü görevlisi olmuştur. Mücadele her gün meslek boyu, hayat boyu yenilenerek sürmektedir.

YARGI SAVUNMA ÜZERİNE KURULUR. Adalet mülkün, savunma ise adaletin temelidir. Savunma hakkının tanınması yeterli değildir. İnsan haklarının en önemlisi olduğu tarih boyunca her zaman kabul ve ilan edilmiş bulunan bu hakkın en geniş şekilde kullanılabilmesi için gereken bütün olanakların da sağlanması zorunludur. Yüklendiği görevin önemi ve sorumluluğu gereği avukat, insanların en çok dokunulmazlığa ve özgürlüğe sahip olması gerekenidir.

Avukattan evrak ve dosya saklamak, avukatı keyfi davranışlarla duruşmadan çıkarmak yetkisi tanıyan kuralların savunma hakkının özü ve niteliği ile bağdaşmasına imkân yoktur. Mesleğin onurunu ağır ve onarılmaz biçimde yaralayan savunma hakkını engelleyen kuralların yasalardan çıkarılması kaçınılmaz olmaktadır.

Türkiye Barolar Birliği, hizmet binasını tamamlamış, yeni olanaklara kavuşmuştur. Yakın bir gelecekte bütün olanaklarımızı meslek ve meslektaşlarımızın yararlanmasına sunacağız. Çeşitli Komisyonlar kurulmuş, yeni bir çalışma ortamına girilmiştir. Barolarımızın

bu komisyonlarımızla ilgi kurmaları en büyük arzumuzdur. Bülten ve dergi çıkarma hazırlıkları başlamıştır. Meslektaşlarımız arasında daha yakın ilişki ve tesanüt kurmak çabası içindeyiz. Sosyal İşler Komisyonumuz birlikteliğimizi güçlendirecek çalışmalar içindedir.

Her gün artmakta olduğunu üzüntü ile gördüğümüz karşımızdaki güçlükleri yenmekte en etkin çare, düşünce ve inanç ayrılığı gözetmeden meslektaşlarımızın birbiri ile bütünleşmesidir.

Avukatların hukuk ve yargı sorunları etrafında aynı düşünceyi paylaştıklarını, aynı fikirleri seslendirdiklerini sevinç ve mutluluk içinde görmekteyiz. ■

28.11.1986/521-3 S.Y.K. İLKE KARARI

Avukatların kılık ve kıyafeti ile ilgili görüşme açılıp karar alınması hususu görüşüldü.

Avukatlar Mahkemelere Barolar Birliğince şekli saptanmış cüppe ile, başları açık ve temiz bir kılıkla çıkarlar, erkek avukatlar iklim ve mevsim koşullarının elverdiği ölçüde kravatlı olarak duruşmalara girerler.

Avukatlık Yasasının 49., Avukatlık Yasası Yönetmeliğinin 40. ve Meslek Kurallarının 20. maddeleri gereğince alınan bu kararın ilke kararı olarak bütün Barolara bildirilmesine oybirliği ile karar verildi.

BİR MEKTUP (*)

Sayın
Av. Güneş ATABAY
Baro Başkanı
İZMİR

Adalet Bakanlığı görevine başlamanın dolayısıyla tebriklerinizi ifa-
de eden yazınıza teşekkür ederim.

Avukatlık Kanununda savunma mesleği; hukukî meselelerin dü-
zenlenmesine, her türlü hukukî mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve
hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesine ve genellikle hukuk kural-
larının tam olarak uygulanması hususunda yargı organları ve hakem-
lerle resmî ve özel kurul ve kurumlara yardım etme amacına yönelik
bir kamu hizmeti olarak tarif edilmiştir. Avukat, bu amaçla hukukî
bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine ve kişilerin faydalanmasına su-
nan kimsedir.

Hukuk devletinde adaletin gerçekleşmesi için el ele görev ifa eden
yargı mensupları ile avukatların, adalet duygusu, üstün meslek anla-
yışı ve karşılıklı saygı içinde görev yapmaları halinde hem hukukî me-
seleleri hem de meslek sorunlarını en isabetli şekilde halledeceklerine
ve bunun neticesinde toplumun adaletle olan güvenini de tam manasıyla
sağlayacaklarına inanıyorum.

Hiç şüphesiz, büyük feragatle çalışan yargı mensuplarımız ile a-
vukatlarımızın uzun yıllardan beri çözüm bekleyen bazı meseleleri var-
dır. Bunları, memleketimizin bir bütün teşkil eden diğer meselelerin-
den ayırmak mümkün değildir. Bize düşen görev, bu meselelerin en
sağlıklı şekilde tesbitini yapmak ve daha sonra da zaman içinde ve im-
kânlarımız ölçüsünde halletmeye çalışmaktır.

Saygılarımla.

İ m z a
M. Oltan SUNGURLU
Adalet Bakanı

(*) Bakanlığa seçilmesi dolayısıyla, Baro Başkanımız, Sayın Meslektaşımız
M. Oltan SUNGURLU'ya bir kutlama mektubu yazmış ve bu arada, Dergi-
mizde yayınlanmak üzere, mesleğimizin ve adaletin sorunlarını içeren bir
yazı istemişti. Sayın Bakan lütfettiler, yukarıda yayınladığımız mektubu
gönderdiler. Kendilerine teşekkür ediyoruz.

YAŞADIĞIMIZ GÜNLER

M. Taner ÜNLÜ (*)

ÖNCE YARGIYA SAYGI

Ademoğlu espri yapmak için de olsa ve hele önemli bir kamu gö-
revlisi ise, örneğin bir Belediye Başkanı ise, ağzından çıkan kulakları
iyi duymalıdır. Sözler ilk başta bir art niyet taşımayabilir ama ba-
kın bu nasıl bir sonuca yolaçıyor :

Bir nikâh töreninden başlatalım öyküyü: Davetliler yerlerini al-
mışlar, gelinle damat «salkım saçak, tel duvak». Merkez İlçe Belediye
Başkanımız nikâh kıyacak. Güzel sözler söylüyor, onore ediyor gelini,
damadı, yakınlarını... Sonra -mutlaka iyi niyetle- şu sözleri söylüyor :
«Basit bir tahliye davasında bile karar okunurken ayağa kalkıldığına
göre nikâh töreninde lütfen ayağa kalkalım, sayın konuklar..»

Evlilik saygı duyulması gereken bir kurum elbette. Bu kurumun
ilk adımı ayakta karşılamak da güzel bir gelenek olabilir. Ama ne
demek «basit bir tahliye davasının kararı!» Acaba sayın Başkan bir
mahkeme kararını inceledi mi hiç?.. Ne yazıyor kararın ilk başında?
«Türk Milleti adına karar vermeye yetkili...»

Bunun bir üst kademesinde yani daha yetkili ve etkili yerde ise
durum vehametini artırıyor; Anakent Belediye Başkanımız, bugüne
kadar yalanlamadığına göre doğruluğunu kabul etmeliyiz, yargıçları
cezalandırmaktan söz ediyor, onlar için «hiç kimse dokunulmaz değıl-
dir» diyerek söylenmemesi gereken sözleri çekinmeden, düşünmeden
söyleyebiliyor. Hattâ işi daha da ileri götürüyor, kendisini yargı yeri-
ne koyarak mahkemelere düşmüş bir olay hakkında insanlarımızın ak-
lını bulandıracak biçimde «şaşırtıcı» demeçler veriyor: «200 milyonu
zimmetine geçirenler nasıl serbest bırakılır?»

Yargının yavaş işleyişinden yakınmak başka şeydir, yargı bir so-
nuca varmadan önce, yargıya bırakılmış bir olay hakkında, kendini
yargı yerine koyarak söz söylemek çok daha ayrı bir şeydir. Hele bu
sözleri söyleyenler, konumları gereği insanların güvenmek, inanmak
zorunda oldukları kişiler ise...

Ekim, Kasım ayları yetkililerin -sadece örnek verdiklerimiz değil,
daha üst kademelere de yansıdı bu- benzer yanlışları ile sürdü gitti,

(*) İzmir Barosu Avukatlarından

bunlar basına da yansıdı. İşin ciddiyetini gören Baromuz Yönetim Kurulu adına Baro Başkanımız şu açıklama ve uyarıyı yapmak gereğini duydu :

«Bilindiği gibi, “Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.” Anayasamızın 138. maddesi, “Hiç bir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hakimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz” hükmü ile mahkemelerin bağımsızlığını sağlayıcı önlemleri almıştır.

«Kurum ve kuralların işleyişi, uygulanması bakımından yürütmenin diğer kişi ve kurumlardan bir ayrıcalığı olduğu düşünülemez. Bir başka deyişle yasaların yürütmeye, idareye ve idarenin organlarına ayrı, diğer kişi ve kuruluşlara ayrı uygulanması, yürütme ile diğer kişi ve kuruluşların çıkarları çatıştığında, hukuk kurallarının yürütme lehine yorumlanması gibi bir düşünce demokratik, sosyal hukuk devletin temel ilkelerine aykırıdır.

«Basından öğrendiğimiz kadarı ile, sorumluluk yerinde bulunan bazı yetkililer, yargılama sırasında idare lehine yan tutulması amacına yönelik istek ve eleştirilerde bulunmaktadır. Yine basından izlediğimiz kadarı ile bu yetkililer, gerekirse Adalet Bakanlığı’nın bu konuda önlemler almasını; yasalarda buna göre değişiklikler yapılmasını önermektedirler. Sonucu itibarı ile bu öneri ve eleştiriler, yürütmenin yargı üzerinde egemen olma isteğini sergilemektedir.

«Konum ve sorumlulukları gereği yargı organlarının ve yargıçlarının bu tür eleştirilere yanıt vermeleri, kamuoyu önünde bu tür tartışmalara girmeleri olanaksızdır. Yargıya ve yargıca yöneltilmiş bu tür tek yanlı eleştirilerin de, herşeyden önce, kamuoyunda adaletin saygınlığını zedeleyeceği kuşkusuzdur. Sorumluluk yerinde bulunanlar, hukuk düzeninin yerleşmesi, kurum ve kuralların en iyi şekilde işlerlik kazanabilmesi için diğer kişi ve kuruluşlara göre daha çok özen göstermekle yükümlüdürler. Yargının ayrılmaz bir unsuru olan savunma adına, bu özenin gösterilmesini bekliyoruz.»

«HAKİMİN BİZZAT KENDİSİNİ REDDETME UYGUN GÖRÜLMÜŞTÜR»

Biz, yargının ayrılmaz bir unsuru olan savunma adına, yargıya ve yargıca özen gösterilmesini bekleye duralım, 9.12.1986 günlü bir karar geçti elimize. Bu kararı kendimizden hiç bir şey katmadan, noktasına virgüllüne dokunmadan aynen aşağıya ahyoruz :

.. «Mahkeme Hakimi bütün bu füllere nefret hislerini duymuştur.»

G. DÜŞÜNÜLDÜ :

Davacı İzmir İli, Özel İdare Müdürlüğüne izafeten İzmir Valiliği tarafından inşaat sebebi ile yapılan ve verilen zarar nedeni ile açılan alacak davasının duruşması sırasında :

Davacı Valilik Vekili, resmi bilirkişi listesinde ismi yazılı Mazhar İşıldar bilirkişi olarak tayin edilmesi itibarı ile bu bilirkişinin devletle aralarında dava olması nedeni ile seçilmiş olması Hakimin tarafsızlığını ortaya koyduğundan Mahkeme Hakimi bu nedenle reddedilmiş ise de, yapılan inceleme sonunda reddi Hakim sebeplerinden hiç birinin mevcut olmaması ve sırf davanın uzatılması gayesi güdülmesi itibarı ile reddi hakim talebi reddedilmiştir.

Bu kerre davacı Valilik siyasi nüfuzunu kullanarak ve Adli mekanizmayı da etkileyerek Hakimin davaya bakmaması ve davanın tabii Hakiminden bazı siyasi düşüncelerle uzaklaştırılması amacı ile Hakim Hasan Özyiğit Adalet Bakanlığı ve Hakimler Kurulu nezdinde şikâyet edilmiş ve keyfiyet Adliye Müfettişliğince Hakim hakkında gizli tah-

kikat yaparak Hakimın tamamen bir iftiraya maruz kaldığı tesbit edilerek davacı idarenin yapmış olduğu şikâyet yerinde görülmemiştir.

Mahkeme Hakimi Hasan Özyiğit bütün bu kötü çabalara önem vermeyerek tam bir tarafsızlıkla davanın görülmesini teminen bilirkişi tetkikati yapılması karar verilmiş ve fakat bu kerre davacı Valilik vekili verdiği dilekçe ile bilirkişi tetkikati yapılmasına dair karardan rücu edilmesi tehdit eder bir üslupla talep edilmiştir.

Mahkeme Hakimi bütün bu fiillere nefret hislerini duymuştur ki bu hal H.U.M.K.nun 29/5 maddesi itibariyle davadan Hakimın bizzat kendisini reddetmesi uygun görülmüştür. Çünkü, Adalet azizdir. Her türlü şek ve şüpheden uzak olması gerekmektedir.

Bu itibarla, davaya bakan Hakim Hasan Özyiğit bu davaya bakmaktan istinkafına ve dosyanın nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesine verilmesine karar verildi, 9.12.1986

«Basit bir tahliye davası kararı» gibi art niyetsiz bir sözden nere- lere geliniyor!..

MAHKEME KORİDORLARI

İşler yoğun, tamam.. Eleman yok, tamam.. Yargıç ve Savcı açığı hızla artıyor, tamam.. Olumsuz her şey tamam.. Tamam olmayan tek şey, olumlu olanların sayısını artırmaya yönelik çabalar. Nasıl mı? Usûl hükümlerine biraz daha sıkı biçimde uymak, günde 60, 80 duruşma yerine 20, 30 hattâ daha az duruşma yapmak, bir avukata, girebileceği saatte duruşma vermek, v.b..

Bunlar çok şey mi?.. Yani bir dosyanın fotokopisini çektiirmesi bir avukatın, kime ne zarar verebilir?.. Şimdi ismini vermeyeceğim bir meslektaş tatlı tatlı, az mı anlattı Baro odalarında? Aktarmanın tam zamanı : Çok zaman geçmiş üzerinden, şöyle 7-8 sene falan. Bornova Asliye Ceza Mahkemesi'nde bir dosyanın fotokopisini çektiirmek istiyor. «Olmaz» diyor Yazışları'ndekiler, «yargıç izin vermiyor.» Yargıca gidiyor arkadaş, «Sayın Yargıçım» diyor, «ben dosyayı bilmezsem nasıl savunma yaparım?» «Şart mı efendim fotokopi çıkarmak, elle yazın!..» «Şimdi, yüzlerce sayfayı ben nasıl yazayım sayın Yargıç?» «Yok efendim, Usulde fotokopi ile ilgili bir hüküm yok.» «Elbette olmaz» der arkadaş, «Ceza Usulü Kanunu bundan elli sene önce hazırlandı, fotokopi ise daha yeni icad edildi.» «Olmaz» diye direktir Yargıç. Arkadaş da inat eder, «bana bunun mantıkî bir açıklamasını yapın efendim. Ben bir mübaşirle dosyayı alıp gitsem fotokopiciye, ne sakın-

cası olur?..» Dönem imdada yetişiyor: «Olur mu efendim, olur mu?.. Ya anarşistler seni de mübaşiri de vurup dosyayı alıp kaçarsa?..»

Sonucu mu?.. Sonuçta ne olduğunu sordum, «bırak onu» dedi, «asıl şuna ne dersin?..» «Neye?» dedim. Anlattı: «Duruşma bitti, gün verdi yargıç. «O gün İzmir'de duruşmam var efendim, saat tam dokuzda. Bir başka güne ya da geç bir saate bırakırsanız...» «Başka bir güne bırakamam» der yargıç, «ama saati biraz geçe bırakabilirim.» Ve yazdırır: «...saat dokuzu on geçeye...»

Arkadaş, o gün saat dokuzda İzmir'de duruşmaya giden arkadaş da dokuzu on geçe duruşmasına Bornova'ya, yetişecek!..

Ben de tutturmuşum, küçük küçük şeyleri düzeltelim hiç olmazsa diyorum. Buna da en çok o arkadaş bozuluyormuş, «kaynağımı kurutmak istiyor» diye. Galiba o haklı, olaylara hep karamsar açıdan bakmamalı. Siz de Nevzat bey!.. Lütfen olaylara öyle karamsar bakmayınız. Naci bey, siz de... Bizim de içimizi karartıyorsunuz canım. Nedir bu stres? Az mı bu yüzden aramızdan ayrılanlar?.. Ünlü bir söz vardır: «Adalet kördür, topaldır ama gideceği yere mutlaka varır.» Bu iman ve inançla mesleğimizi uygulamalıyız. O zaman her şey daha iyi gider. Örneğin sizin olayınız!.. İsterseniz bir piyes haline getirelim, seyreyleyin kendinizi, halinizi:

Seyirciler arasındayız. Gong vurdu, ışıklar söndü, perde açıldı.

SAHNE: I

(Dekor : Bildiğiniz gibi bir icra dairesi. İçerisi kalabalık. Nevzat bey içeriye girip görevliye bir dosya uzatır. Dosya içerisinde bir ihtiyati tedbir kararı vardır.)

— Memur bey, bu kararı infaz için ne zaman gidebiliriz?

— Hemen, diye yanıt verir memur. Başını önündeki dosyadan kaldırmadan. Az sonra çantasını hazırlar, birlikte çıkarlar.

SAHNE: II

(Dekor : Bir işyeri. Çalışanlar, makinalar, malzemeler, uğultu... Kapıdan Nevzat bey ve İcra Memuru girerler, yetkiliye doğru yaklaşır..)

— Buyurun, der, yetkili.

— Ben İcra Memuruyum. Bu bey de Avkat Nevzat.. Elimizde bir ihtiyati tedbir kararı var. Bu karar gereğince makinalarınızı ve malzemelerinizi burdan alıp yed-i emine götüreceğiz.

(Yetkili olduğu anlaşılan kişi şaşırır. Harareti konuşmalar... Ortalık karışır. Avukat Nevzat bey dışarı çıkar, kamyonet ve hamal bulmaya.. İcra Memuru polis çağırır. İşyerinin yetkilisi avukatına telefon eder... Zaman hızla akıp gitmektedir. Makina ve malzemeler kamyonete yüklenir. Tam bu esnada Avukat Naci bey kapıdan girer.)

— Bir dakika, der, yüklemeyi durdurun!.

Bütün uğultular kesilir aynı anda. Herkes donup kalmış gibidir. Naci bey ağır adımlarla yaklaşıp bir kâğıt sunar İcra Memuruna.

— Tedbirin uygulanması durdurulmuştur, işte karar. Lütfen makina ve malzemeleri teslim ettiriniz.

Avukat Nevzat bey ile İcra Memuru, birlikte ve yutar gibi okurlar kararı: «Muteriz vekili verdiği 23.7.1985 tarihli dilekçesiyle mahkememizin yukarıda esas ve karar numarası yazılı dava dosyası ile itihaz olunan ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasına karar verilmesini talep etmiş olmakla, itirazın duruşmalı olarak nazara alınmasına, işin aceleciliği nazara alınarak duruşmanın 24.7.1985 günü saat 15.00'de icrasına, taraf vekillerine yapılacak tebligatın mübaşir marifetiyle yapılmasına, gönderilecek tebligatlara işbu kararın bir örneğinin eklenmesine ve duruşmada hazır bulunmadıkları takdirde duruşmaya devamla karar verileceği hususlarının davetiyelere dercine,

«İtiraz üzerine verilecek karara kadar, evvelce mahkemece itihaz olunan 17.7.1985 tarihli ihtiyati tedbir kararının ihtiyati tedbir konusu malların halen bulundukları yerde yediemine tevdi edilmek suretiyle muhafaza tedbiri olarak durdurulmasına ve bu hususta ilgili icra memurluğuna tezkere yazılmasına 23.7.1985 tarihinde ittifakla karar verildi.»

Nevzat beyin omuzları düşer birden, rengi değişir. İcra Memuru, «yapacak başka bir şey yok» der gibi başı, omuzları ve kollarıyla konuşur. Avukat Naci bey, işyerindekilerle birlikte mutlu, biraz mağrur, ağır ağır gidenleri seyretmektedirler. Sahne yavaş yavaş kararır.

SAHNE : III

(Dekor : İcra Dairesi. Bir kalabalık, bir gürültü.. Memur, masasındaki dosyalara boğulmuş. Önüne konan bir kâğıtla irkilir. Karşısında Avukat Nevzat Bey vardır, gözlerinin içi gülmektedir. Memur bey, önüne konanın bir karakter olduğunu o anda farkeder. Okumaya başlar) :

— «...24.7.1985 tarihli oturumda taraf vekillerinden gerekli izahat alınmış olmakla dosya tetkik edildi, GEREĞİ KONUŞULDU:

Mahkememizden verilen 17.7.1985 gün, (...) sayılı ihtiyati tedbir kararına dayalıLtd. Şti.) itirazla ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasını, mümkün görülüyorsa makinelerle kumaşların kendilerine yediemin sıfatıyla teslimini talep etmiş ise de taraf vekillerinin tedbirle ilgili dilekçelerindeki ve yapılan duruşmadaki iddia ve savunmalarına, dosyaya ibraz edilen belgelere göre ihtiyati tedbirin kaldırılması veya tebdili talebinin yerinde görülmediğinden REDDİNE, makine ve kumaşların teslimi mahiyetindeki 17.7.1985 günlü ihtiyati tedbirin devamına 25.7.1985 günü oybirliğiyle karar verildi.»

Olayı hatırlar. Avukat Nevzat bey sorar:

— Zamanımız uygun mu?.. Ne zaman gidebiliriz?

— Şu işimi bitireyim, hemen gideriz.

İcra Memuru elindeki dosyayı incelemeye başlar. Avukat Nevzat beyin içi içine sığmamaktadır. Kendini tutmaya çalışmasına rağmen muzip bir gülücük zaman zaman yüzünde gezinmektedir. Az sonra çıkarlar.

SAHNE : IV

(Dekor : II. sahnenin aynısıdır. Giriş ve gelişme aynı şekilde olur. Eşyalar kamyonete yüklendiği sırada Avukat Naci bey, elinde bir kararlar gelir. İcra Memuruna uzatır. İcra Memuru ve Avukat Nevzat bey, yutar gibi ama gözleriyle okumaya başlarlar kararı. Biraz sonra murıltı halinde, giderek de yüksek sesle okumayı sürdürürler) :

.....

«Altı. Bilirkişi raporu alındıktan sonra, tedbir kararına itiraz hakkında duruşma yapılarak gerekli kararın verilmesine,

«Yedi. Bu hususta gerekli karar verilinceye kadar infazın durdurulması için ilgili icra memurluğuna tezkere yazılmasına,

(İcra Memurundan ve Avukat Nevzat beyden aynı anda bir hayret nidası yükselir, şaşkın şaşkın birbirlerine bakarlar. Nevzat beyin omuzları düşmüştür yine. Memur yine, «yapılacak başka bir şey yok» der gibi bir hareket yapar. II. Sahnenin sonu tekrarlanır.)

SAHNE : V

İcra Memuru ve Avukat Nevzat bey bir taksi içerisindedirler. Dalgındırlar. Omuzları çökmüş gibidir. Kara kara düşünmektedirler. Arabanın teypinden arabesk bir inilti düşmektedir.. İcra Memuru birden dikleşir) :

— Avukat bey, der, bir daha tedbirin devamına ilişkin karar getirirseniz, önce mahkemeye danışıp sonra uygulayacağım.

Avukat Nevzat bey önce bir şey anlamaz, sonra gözleri parlar :

— Doğru, der, en azından emeklerimiz boşuna gitmez. Ya da boş gidecek emek harcamayız..

Bir ışık çakar. Gelecekteki emeklerini kurtaran bu buluşları, morallerini düzeltmiştir. Birer sigara yakıp koltuklarına kaykılırlar. Giderek yüzlerini aydınlık bir ifade kaplar, yavaş yavaş perde kapanır.

x

Oyun sonunda fuayede Avukat Nurperi hanımla karşılaştık. «Ne kadar güzel» dedi, «ben de bundan sonra olaylara böyle bakacağım.» «Nasıl?» diye sordum. «Kızıp duruyorum,» dedi, «yok şu yargıç duruşmada sigara içiyor, yok dumanını şöyle savuruyor, diye. Oysa biz de dumanından yararlanıyoruz!..»

Hah şöyle, yeni yılda içimizi karartmayın lütfen!

**

HUKUKİ HİZMETLERLE İLGİLİ KDV ARTTIRILDI

Pek çok mal ve hizmetlerle birlikte adli ve hukuki hizmetlerden alınan KDV oranı da artırıldı. Baromuz Yönetim Kurulu, bu durumu görüşerek TBB'ne ve Adalet Bakanlığı'na aşağıda yer alan başvuruyu yaptı :

«Hükümetimiz son aldığı kararla, KDV oranlarını % 10 dan, % 12'ye çıkartmış bulunmaktadır. Eğitim, kültür ve sağlık ile ilgili mal ve hizmetlerden alınan KDV oranı ise % 5 düzeyine indirilmiştir.

«Adalet ve hukuki hizmetlerle ilgili KDV oranı da % 10 dan % 12'ye çıkartılmıştır.

«Bilindiği gibi temel gıda maddelerinden KDV alınmamaktadır.

«Bir insan için ekmek ve su ne ise, bir toplum için de adalet ve hukuk o anlamı taşır. Bu nedenle ve gerçekte temel gıda maddeleri gibi adalet ve hukuk hizmetlerinin de KDV uygulaması dışında tutulması gerekirken bunun tersine, bu gibi hizmetlerden alınan KDV oranının yükseltilmesi kanımızca doğru olmamıştır. Çünkü, böylece adalet daha pahalı bir hale getirilmiş olmaktadır. Adaletin pahalı hale getirilmesi ise, dar gelirlilerin hak aramalarını güçleştirecektir.

«Kuşkusuz bir toplumda insanlar, haklarını yasal yollardan arayacak olanaklardan yoksun kahlarsa, bu takdirde, hak arayamamak

ya da kendi kendine hakkını almak gibi demokratik, sosyal hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşmayan bir sonuç ortaya çıkabilir.

«Bu nedenlerle, sonuçta toplum olarak yaşamamızın gereklerine demokratik, sosyal hukuk devleti olmanın temel ilkelerine aykırı düşen bu uygulamanın düzeltilerek adalet ve hukuki hizmetlerden dolayı alınan KDV oranının, hiç olmazsa eğitim, kültür ve sağlık hizmetlerinde olduğu gibi % 5 oranına düşürülmesi yolundaki görüş ve önerilerimizi takdirlerinize arz ederiz.

«Saygılarımızla.»

**

KARŞIYAKA ADLİYESİ YENİ BİNASINA TAŞINACAK

Arabacılar Sokağı'nda, deyimi hoş karşılayın «istif istif» mahkemeleri ile Karşıyaka Adliyesi yıllardır adalet dağıtmaya çalışıyordu. Hak aramaya gelenlerin yoğun kalabalıktan bırakınız hak bulmayı, canını yitirdiği de olmuştu. Alt kattaki gıda maddesi satıcısından yayılan peynir ve diğer gıda maddelerinin yağlı kokuları, binanın önündeki bahkçılardan yayılan bahk kokularıyla birlikte duruşma salonlarına sızıyordu. Uzun uzun anlatmaya gerek yok; Yargıcı ile, Savcısı ile, Yazışlıları çalışanları ile Karşıyaka'da adalet abluka altına alınmıştı ve önce fiziki varlığını korumak, sonra işlevini yerine getirebilmek durumundaydı.

Şimdi, Karşıyaka Adliyesi de kendine ait olan bir binaya kavuşmak üzere. Umuyoruz yeni binada yargıca, savcıya ve yazışlıları çalışanlarına, adliyenin onuruna ve görkemine yakışır bir çalışma ortamı hazırlansın. Masası masaya, halısı haliye, perdesi perdeye benzer.

Kuşkusuz gerçeklerle dilekler farklı şeylerdir. Eğer geçmişten günümüze kadar olduğu gibi kendisinden hep «hızlandırılacak» diye söz edilip hiç yatırım yapılmayan bir üvey evlât muamelesi bugün de sürdürülürse, Karşıyaka Adliyesi'nin yeni binaya taşınmasının hiç bir anlamı kalmıyacaktır. Yeni bina, yeni gelin evi gibi tüm olanaklarıyla, araç ve gereçleriyle hazır edilmeli, sonra adliye taşınmalıdır. İzmir Barosu Avukatları, gerektiğinde ellerinden gelen tüm katkıyı bu amaç için kullanmaya hazırdır.

ORMANLARIN HÂKİMİ

Mümtaz SOYSAL

Samsun'daki Üçüncü Asliye Hukuk Mahkemesi Yargıcı, 1986'nın son gününde 243 dava dosyasına bakmış. İstimlak, boğanma, yaş düzeltme, nafaka gibi konularla ilgili tam 243 dosya. On saat durmadan çalışmış olsa, 2-3 dakikada bir dosya eder.

Haberi veren gazete bunun, orası için bir rekor olduğunu yazıyor. Samsun'da daha önce günde en çok 150 dava dosyasına bakılabilmiş. Otoriteler ise, bir hukuk yargıcının günde en çok 15-20 dosyaya bakması gerektiğini söylüyorlarmış.

Herhalde o hukuk otoriteleri yine Türkiye'nin kendine özgü koşullarını gözönünde bulundurarak konuşmuşlar. Yoksa, her biri çeşitli özellikler ve incelikler taşıyan dava dosyalarının doğru dürtüst incelenmesi, kaynaklara, içtihatlarla başvurulması ve sağlam gerekçelerin yazılması, aslında günlerce sürebilecek işlerdir. Türkiye'de dosyanın incelenmesi demek, davanın sonuçlandırılması demek değildir. Falanca belgenin eksik olduğu saptanıp, filanca yerden istenmesine, bilmem hangi bilginin bilmem hangi makamdan sorulmasına ve duruşmanın üç ay sonrasının herhangi bir gününe ertelenmesine yıldırım hızıyla karar verilir. Adalet hızlı işlemekteymiş gibi gözükür ama, bu hızın gerisinde müthiş bir yavaşlık yatar. Yıl sonundaki hızlanış, ertesi yıla aktarılacak dosya sayısında azalma yaratmaya yönelik son bir istatistik çırpınısıdır.

Yıldan yıla gözmeden aktardığımız sorunların belki de baş köşesinde adalet mekanizmasını düzeltme sorunu yatıyor.

Hem de gitgide daha kötüleşerek. Yargıç kadrolarında 3 bin kadar açık var. Bu rakam, şimdiki ölçülerle bile, gerekli kadro sayısının yarısı demektir.

Bir de, şimdikinden çok daha sağlam ve hızlı bir adalet mekanizması yaratmak için gerekli kadroları düşünün. O zaman, adalet hizmetlerindeki tablonun korkunçluğu büsbütün göze çarpar.

Askerlerden sivillere, politikacılardan yüksek memurlara kadar çok kimsenin unuttuğu önemli bir nokta var: Bir ülkede devlet otorite-

tesini gerçekten güçlendirmenin en sağlıklı yolu, ne ordunun ve polisin etkinliğini artırmaktır, ne de anayasa çözümleri yoluyla sağlam bir yönetim yapısı kurmak. Meşru devlet otoritesi demek, her şeyden önce adalet demektir.

Otoriteyi meşrulaştıran anayasalar, seçimler, meclisler falan yokken, başka bakımlardan astıkları astık, kestikleri kestik olan hükümdarların meşruluğu, egemen oldukları topraklar üzerinde kurdukları adalet düzeninden kaynaklanıyordu. En sınırsız yetkilere sahip en güçlü krallar, padişahlar bile, otoritelerinin gerçekten dinlenir ve uyulur bir otorite olması için, güvenilir tek meşrulaşma yolunu iyi adalet dağıtmakta bulmuşlardı. Parlamentolardan, partilerden, muhalefetlerden önce bağımsız yargılar, vicdanlı kadılar vardı ve «mülk» üzerindeki egemenlik, «adalet mülkün temeli» olduğu ölçüde geçerliydi.

Böylesi, devlet otoritesi konusuna, bugün alışılmış olandan farklı, değişik bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, ne 12 Eylül öncesinde benimsendi, ne de 12 Eylül döneminde.

Şimdi de benimsenmesi pek beklenemez. Maliye Bakanı, bütçe görüşmeleri sırasında, 25 Ocak günü, «Devlet baba imajını yıktık» diyerek övünüyordu. O belki bunu ekonomik liberalizm anlamında söylemiştir ama, devlet baba görüntüsünü asıl yıkan olay, adalet hizmetlerindeki bozulmadır. Devletin, hakemliğine ve adaletine güvenildiği için, yardıma çağrılan en son güç olma niteliği de yıkılmaktadır.

Bugünkü ekonomik sistem, orman yasalarının egemen olduğu bir sistem: Büyükler küçükleri yiyecek, güçlüler güçsüzleri ezecek, altta kalanın canı çıkacak, kendini kurtaran kurtaracaktır. Güçlüyi ödüllendiren, zayıfı koruma gereğini duymayan ve sosyal adalet kavramını çiğneyen bir devlet, alışılmış adalet kavramını da öbür dünyaya havale edip yeryüzünde bağımsız, iyi yetişmiş ve rahat çalışan yargıçlardan oluşan insanca bir adalet mekanizması yaratmazsa, artık devlet değil, olsa olsa bir ormanlar hâkimidir: İnsanları önce vahşileştiren, sonra da, fazla vahşileşirlerse, vuran, kıran, yok eden.

(2 Ocak 1987, Milliyet)

SORUNLARIMIZ ÜZERİNE SÖYLEŞİ

Av. M. TANER ÜNLÜ — Sayın Başkanlar, öncelikle bu çağrımızı önemseyip değer verdiğiniz ve bizden katkılarınızı esirgemediğiniz için teşekkür ediyoruz. Hemen belirtiyim, böyle bir söyleşi yapmaktaki ilk amacımız, ortak sorunlarımızın bir bütün olarak belirlenmesine, derlenip toplanmasına yardımcı olmak, bu sorunların giderilmesi için yapılacak çalışmalarda hiç olmazsa yöntem ya da öncelikler sırasının saptanmasında katkıda bulunmaktadır. Kuşkusuz bu sorunların Dergimizde ele alınmış olması, meslektaşlarımızın bu konular üzerinde bir kez daha durmalarına da yol açacaktır ki, ikinci amacımız da budur. Amaç böyle olunca, sizlerden ilk önce mesleki sorunlarımızın tanımlanmasının yapılmasını isteyeceğim. Tanımlamaya göre ayrıntıya girip sorunun kaynağının ve giderilmesi yollarının araştırılmasına geçebiliriz.

Ben söyleşimizi, sizler de uygun görürseniz, en deneyimli üstadımız sayın Başkan Necdet Öklem'den başlatmayı düşünüyorum.

Av. NECDET ÖKLEM — En gençten başlayalım. Ağır Ceza Heyetinde olduğu gibi, müzakereyi en gençten yaşlıya doğru...

Av. GÜNEY DİNÇ — Nasıl isterseniz... Ben hazırım, başlayabilirim.

Av. M. TANER ÜNLÜ — Sanıyorum genel eğilim belirlendi, o zaman sizden başlayacağız Güneyi abi. Buyurun.

Av. GÜNEY DİNÇ — Önce, bugünkü serüvenimi anlatmakla başlayıyorum. Sabah 10.40'da, Bornova Asliye Ceza Mahkemesi'nde tutuklu bir sanığın duruşması vardı. Ancak 15.30'da girebildiğim duruşmadan çıkıp, toplantımıza güçlüğüle yetiştim. Yargılamamın yapılabilmesi için, saat 10.00'dan beri, yargıç, savcı, avukatlar, tanıklar, izleyiciler, saatlerce tutuklu sanıkların gelmesini beklediler. Olay şöyle geçmiş: Tutuklu otobüsleri sabah 9.00'da yolcularını alarak Buca'dan ayrılmış. Önce İzmir Adliyesi'ne gelerek sanıkları bırakmış, oradan Karşıyaka ve Bornova yolcuları ile birlikte Karşıyaka Adliyesi'ne gitmiş, Karşıyaka'da duruşmalar bitinceye kadar araba da beklemiş. Buradaki duruşması tamamlanan tutuklu sanıkları alarak Bornova'ya gelmiş. Şu anda Bornova'da duruşmalar, saat 16.00 oldu, bitmemiştir daha... Ordan da tekrar İzmir Adliyesi'ne gelip tutukluları alıp Cezaevi'ne götürecektir... Şimdi, bu yalnız avukatlar için değil, tutuklular için büyük bir eziyet. Ayrıca çok yakınılan, Baro Dergisi'nde de sayın Taner Ünlü'nün bir yazısında değerlendirmiş olmasına karşın bu işleyiş düzeltilmiyor. En yalın bir örnek. Bunu çözemedi İzmir Adliyesi. Tutanaklar düzenliyor bazen yargıçlar, ancak sonucu gelmiyor. Cezaevi'nin dış güvenliği ile taşıma güvenliğini sağlayan Jandarma görevlilerinin, Astsubay'ın, Astegmen'in değerlendirmesi içinde ancak duruşmalara girebiliyoruz. Yargıçlar da bu işin üstesinden gelemiyorlar. Şimdi ben, mesleğimizin temel, çözülemeyen sorunlarını değil, bu söyleşide, küçük küçük sorunlarını belirtmek istiyorum.. Önemli sorunları tartışıp çözüm yolları aramaktan vazgeçmiş değiliz. Çok büyük çaba gerektirmeyen küçük şeylerin bile çözülmemiş olması, hepimizin gereksiz yıpranmalar içine düşmemize neden oluyor. Meselâ Ceza Mahkemeleri'nde bütün duruşmalar saat 9'a bırakılıyor, korkunç bir yığılma oluyor mahkemelerin önünde; tanık, avukat, sanık... Bu arada sürüşmeler de oluyor. Çünkü herkese 9 dendiği zaman, sıra değişikliği için çaba göstermek zorunda kalıyoruz. Sabah 9'dan duruşma bitene kadar orda beklemek zorunda kalıyoruz. Çünkü herhangi bir saatte çekip alabilirler dosyayı. Bu da çok yalın bir mesele, ama çözülemedi. Ayrıca Adliye'nin genellikle posta pulu olmadığı gerekçesine dayandırılan, biraz da kolaylarına geldiği kanısına vardığım bir ihzar düzeni var.

Sanığa duruşmanın ilk oturumunda tebligat yapılmıyor. Akşam polis, bekçi eve geliyor ve hadi, yarın davan var, 8'de karakola gel, diyor.. Bu vatandaş iddianameyi görmeden, avukatına haber vermeden, çoğu kez vekâletname çıkarmadan duruşmaya girmek zorunda kalıyor. Avukatı da bu koşullarda hiç bir şey bilmeden duruşmaya giriyor. Ordaki akışa göre birşeyler yapmaya çalışıyor, bu da yararlı bir çalışma olmuyor.. Olay aslında savunma hakkının doğrudan kısıtlanmasıdır. Vatandaş kesinlikle savunmasız kalmaktadır... Ayrıca bu bizim mesleki kazanımlarımızı da ilgilendirmektedir. Çünkü, belki de işi kaybediyoruz, alamıyoruz, böyle geldiği zaman...

Bir de Hukuk Mahkemeleri'nden bir örnek vermek istiyorum. Bana çok komik gelen bir olay.. Duruşmada yargıç, ara kararını yazdırıyor: Tanık ücretlerinin 10 gün içinde yatırılmasına, duruşmanın 3. 4 ay sonraya bırakılmasına... Benim eskiden bir alışkanlığım vardı. Zamanlama yapardım, söyle; duruşmadan 10 gün önce tanığın eline geçecek şekilde meselâ davetiyeleri çıkartırdım ki, adam kendisini hazırlasın, duruşma gününü unutmasın diye.. 3,4 ay sonraki tanıklığımı unuttur bir insan, aklında kalmaz, yine peşinden koşmak bize düşer.

Ben bu örnekleri daha çoğaltabilirim, bunlara bir yığın örnek katabiliriz. Söyle bağlıyorum: çözülebilecek küçük şeylerimizi çözebiliriz. Bu bizim az çalışmamızdan, çaba göstermememizden değil. Karşımızda çok duyarız ve kendi kendisini kanıksayan bir yapı olmasından ileri geliyor. Bunların çözümü için Baro'nun gerekli yerlere başvurular yapmasını da yeterli bulmuyorum. Bu tür sorunların çözümü için, yasaların bize verdiği haklarımızı, bütün avukatların birlikte kullanma kararlılığı içinde olmaları gerekir. Yani duruşma saati 15 dakika geçti mi, meselâ tüm avukatlar davaya girmemeyi düşünebilmeliler. Cezaevinden sanık saatinde getirilmediği zaman bütün avukatlar ilgililer hakkında şikâyetçi olmayı düşünebilmeliler. Çünkü biraz önce verdiğim örneklerle karşı Baromuzca mutlaka çeşitli başvurular yapılmıştır. Sonuç alınmadığına göre, biraz böylesine, yani her meslektaşın sorunları çözmek için, görevler üstlenip bunları Baro ile birlikte yürütme kararlılığı içinde olmasının belki yarar sağlayabileceği düşüncesindeyim. Teşekkür ederim..

Av. M. TANER ÜNLÜ — Ben teşekkür ederim. Sanıyorum şimdi sıra...

Av. NECDET ÖKLEM — İskender'de..

Av. İSKENDER ÖZTURANLI — Yoo, hayır...

Av. M. TANER ÜNLÜ — Sanıyorum Hasan abide... Evet abi, siz sorunlarımızı nasıl görüyorsunuz? Mesleğimizin uygulanması sırasında karşılaştığımız temel sorunları nasıl tanımlıyorsunuz?

Av. HASAN BASRİ GÜDER — Sayın Başkanlar, sayın Ünlü. Ben meslek problemleri derken Adliye'nin problemleri ile meslek problemlerini devamlı iç içe görüyorum ve meslek problemlerinde şikâyetçi olduğumuz konular genellikle yasalardan kaynaklandığı gibi bunların uygulanmasından da kaynaklanıyor. Bir defa yargıçların, avukatların, bir hakkın yerine getirilmesi için uğraş veren kimseler ve savunmanın temsilcileri olarak içtenlikle görmeleri gerektiği kanısındayım. Maalesef bu zarurete pek çok yargıç tarafından inanılmıyor. Usul Kanunu'nda yapılan değişiklikler neticesi, bunların daha önce tedbirleri alınmadığı için mahkemelerin yükleri artıyor ve mahkemeler de Dinç arkadaşımızın bahsettiği gibi duruşmaları kendi bildiklerince muayyen saatlerde değil de hatta aynı saatlere koymak suretiyle yürütmeye çalışıyorlar. Bu, mesleğin icrasında avukatlar için büyük güçlük yarattığı gibi pek çok sorumlulukların da doğmasına neden oluyor. Ayrıca yine bahsedildiği gibi kırtasiye yetersizliği, tahsisat noksanlığı ve buna benzer sebepler gibi nedenlerle usul hükümlerine uymayan bazı şikâyetler de mesleğin icrasını zorlaştırıyor. Yine kanunlardaki bazı hükümler ne acıdır ki, bizzat hukukçular tarafından subjektif değerlendirilmeler sonucu avukatların savunma görevlerini bihakkin yerine getirmelerine engel oluyor. Ayrıca uzun zamandır Türkiye'de bir Adli Polis Teşkilâtının kurulmamış olması sebebiyle ceza davalarında ihtilâflar doğuyor. Bunlar uzamalara sebep olduğu gibi savunmanın görevini yapması anında bazı hukuka dayalı taleplerinin de kanun hükümleri karşısında reddedilmesi gibi sonuçlar doğuruyor. O bakımdan, evveleminde, yapılan Usul değişiklikleri sırasında Bakanlığın ve yahut görevli idari makamların her türlü idari tedbirleri de önceden düşünmek suretiyle mahkemelerin yükünü azaltıcı tedbirler alması gerekir.

Yine yasalarda yapılacak değişikliklerle Adli Polis Teşkilâtının kurulması, bir zaruret olarak gördüğüm eksikliklerden birisidir. Yine duruşma saatlerinin ayarlanması, avukatların mesleklerini icra sırasında daha rahat hareket edebilmelerini temin edecek hususlardan birisidir. Ancak ben bu tip yasal veya uygulama ile ortaya çıkan aksaklıkların ferdi veya toplu eylemlerle değil, hukuk adamlarının meydana getirdiği bir meslek teşekkülü olan Baroların yasalar çerçevesinde çalışmaları sonucu ortadan kaldırılabilmesi görüşündeyim. Şimdilik genel olarak bu kadar. Teşekkür ederim..

Av. M. TANER ÜNLÜ — Ben teşekkür ederim efendim..

Av. NECDET ÖKLEM — Bu kere sıra İskender'de..

Av. M. TANER ÜNLÜ — Hayır abi, sıra Cengiz beyde..

Av. NECDET ÖKLEM — Ee, kardeşim İskender, o kadar genç görünüyorsun ki...

Av. CENGİZ İLHAN — Muhterem Başkanlar, böyle bir fırsatla olsa dahi hep birlikte oturup çay içmenin mutluluğunu yaşıyorum. Önce bunu arzutmeme izin vermenizi rica ediyorum. Aslında savunmanın sorunları, meslek sorunları... Bu zannediyorum ki, sizin Başkanlığınızdan bu tarafa, yani 63'te mi başlamıştı?..

Av. NECDET ÖKLEM — 62'de...

— 62'de mi başlamıştı Necdet beyim sizin başkanlığınız? Ondan bu tarafa, demek ki, 24 senedir hemen her Baro Yönetiminde devamlı olarak üzerinde çalışılan bir konu. Ayrıca Barolar Birliği de özellikle ilk 10 yıllık dönemi içersinde bu konuyu enine boyuna tüm teferuatlarıyla uzun zaman tartıştı. Bir başka deyişle, artık zannediyorum ki, meslek sorunlarımız konusunda hem İzmir Barosu hem TBB, büyük bir birikime sahip. Yapılacak çalışmalar bu birikime çok fazla bir katkı sağlamayabilir ama bu birikimden büyük ölçüde yararlanabiliriz. Zira Amerika'yı ikinci defa keşfetmek mümkün değil. Ne bileyim, ay'a artık ne kadar giderseniz 3., 4., 5. defa gidersiniz. Yani birçok meslek sorunlarımızın adı konmuş, tarifi yapılmıştır ve mesleğin, savunmanın, ancak bunların giderilmesi suretiyle çağdaş bir hale gelebileceği de belli olmuştur. Bu genel başlangıçtan sonra benim söyleyebileceğim, kısaca ve özetle şudur:

Ben konuyu üçe ayırıyorum; bir, savunmanın sorunları. İki, savunma mesleğinin sorunları. Üç, savunma mesleği mensuplarının yani avukatların sorunları. Şimdi bir bakıma tabii bu üçünü birbirinden ayırmak gerçekten mümkün değildir. Ancak avukatlık mesleğinin günlük yürütülmesi ile ilgili bir sorun da şüphesiz ki, Türkiye'nin savunma sorunu olarak karşımıza çıkamaz. Bir defa önce, kanımca, Türkiye'de savunmaya saygı anlayışı henüz teşekkül etmemiştir. Türkiye genelde demokratik bir ülke değildir. Türkiye, daha çok bürokratiktir. Türkiye'de yönetenler ve yönetilenler vardır. Bütün önlemler, bütün çalışmalar yönetenlerin işlerini kolaylaştırmacı açıdan ele alınıp değerlendirilir. Buna göre, öyleyse yönetilenler, yönetenlerin işlerini en kolay ne biçimde görüyorlarsa ona göre davranmak durumunda ve zorundadırlar. Böyle olunca genelde, tabii ki, savunmaya değer verme anlayışı teşekkül etmemiştir. Savunma olacaktır, çünkü kanunda vardır. Eğer savunma olmazsa, o karar bozulacaktır veyahut da kanuni lazime yerine getirilecektir. O zaman o lazime yerine getirilir. Ama buna inanıldığı için bu yapılmaz Türkiye'de. Bunu eleştirmiyorum. Bu nihayet tabii bir şey meselesi, bir gelişim meselesi. Bir yerde bizim

yargı sistemimizde zaten iddia ve savunma diye bir kavram yokmuş. Asırlardan beri böyle gelmiş. Bir yerde, biraz önce arzettiğim gibi bürokratik bir anlayış da hakim olmuş durumda. Ama demek ki, bizim birinci sorunumuz zaten savunmadan kaynaklanan bir sorun. İkincisi, mesleğin tabii, buna göre aldığı bir değer var. Üçüncüsü de meslek mensubu olarak her zamanki günlük yaşamımızdaki sorunlar var. Bunun çoğu, hani Güney bey arkadaşımız 3-4 noktada özetledi, Hasan Basri bey de özetledi, bunların çoğu zaten Türkiye'de Adliye'nin sorunları. Bir de Türkiye'de, hani, hasta bir örgüt Adliye. Sorunu büyük. Daha bunu nasıl çözeceğinin farkında değil. Taner bey arkadaşımız dedi ki, bir çalışma yapmıştık, dedi, Hükümet Programları hakkında. Evet, İsmail Arar bey bir kitap çıkartmıştı: Türkiye'de Hükümet Programları diye. Aşağı yukarı altmış...

Av. TANER ÜNLÜ — 75'e kadar idi.

—...Yetmişbeşe kadar geliyordu. Orda çıkardık, ilk programdan son programa kadar hepsinde «süratli adalet» lâfı var. Başka bir lâf da yok. Şimdikilerde de aynı lâf var. O zaman şu sonuca vardık: Bir Bakan ki, bir Hükümet ki, «süratli adalet» diyor, demek ki, yargı teşkilâtı hakkında bu adamın bir fikri yok. Ne yapmak istediğini bilmiyor. Ne yapacağını da bilmiyor. Evet, modası ne bu işin normal yolu?. «Süratli adalet...» O nasıl süratli adalet olur?. Son gördünüz şimdi, meselâ Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu değiştiriliyor. Bir değişiklik yapıyor, temyiz süresi 15 günden bir aya çıkarılıyor. Sonra bir değişiklik yapıyor, bir aya çıkartılan temyiz süresi bu defa 15 güne indiriliyor ama hemen bir kayıt ilâve ediliyor —her halde dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş bir şey bu—, devlet kuruluşlarının temyiz süresi 30 gün olarak muhafaza ediliyor. Avukatın sorunları!.. Avukat Cengiz İlhan'ın, Avukat Güney Dinç'in 15 gün temyiz süresi vardır, kocaaa Maliye teşkilâtının, Hazine avukatlığının, bilmem koc'caa bilmem ne bakanlığının yani onbinlerce avukatın bir ay süresi vardır. Şimdi, bilmiyorum, bunu Anayasa Mahkemesi'ne götürmek lâzım bu olayı... Yargı önünde de eşitsizlik bir yerde... Açıkça ortaya çıkıyor. Bir eşitsizlik var da, o açıkça ortaya çıkıyor... Ben sözü fazla uzatmak istemiyorum. Zaten hani, dediğim gibi, konu belli. Bütün mesele bence yargının, bizim mesleğin sorunu, görevlilerin bizi bir eshabı mesalih gibi görmesidir. Eski eshabül mesalih zihniyetidir. Gelmiş adam, orda bir takım işleri var, işini yaptırır ve öyle davranır. Ben olmayabilirim, iş sahibinin kendisi olabilir. Aslında ne bana, ne iş sahibine öyle davranmaya kimsenin hakkı yoktur, eğer Türkiye demokratik bir ülke ise... Bir yerde, bunu çözmeye kalıyor iş. Bunu çözemediğimiz sürece, tabii ki birçok şeyler sağlayabiliriz ama yine de temel unsurları ortadan kaldıracığımıza zannetmiyorum. Teşekkür ederim.

Av. M. TANER ÜNLÜ — Ben teşekkür ederim... Şimdi, Necdet abi söylemeden ben söyleyeyim, bu kere sıra sizde abi.. Yalnız bir şey rica edeceğim, öncelki konuşmacıların değindikleri ve sizin de katıldığınız konulara olabilirse daha az değinelim. Hem zamandan kazanırız, hem de daha çok konuya değinmiş oluruz, diye düşünürüm. (Kendimi TRT'deki çok oturum yöneticileri gibi hissettim bir an.)

Av. M. İSKENDER ÖZTURANLI — Benden önce konuşan sayın başkanların sözlerine aynen katılıyorum. Sözlerime, sayın İlhan'ın «Savunmaya saygı anlayışı ülkemizde henüz oluşmamıştır» tümcesini yineliyerek başlayacağım. Daha çok genel açıdan ve yasalar karşısında mesleğin sıkıntılarını anlatmak istiyorum. Hepimizin bildiği şeyleri anlatacağım için özür dilerim.

Hep biliyoruz ki, adaletsiz devlet olamayacağı gibi, savunmasız adalet de olamaz. Adalet, her şeyden önce savunmaya verilen değerle ölçülür. Savunma hakkının bulunmadığı bir yerde gerçek adalet yoktur. Savunmasız yargılama, savunmasız karar düşünülemez. Çünkü savunma, yargılama ile yanyana yürür. Kaldı ki tarih içinde savunma, yargılamadan önce çıkmıştır ortaya. Bir kişinin başka bir kişiyi suçladığı anda savunma mesleği de doğmuştur. Bu nedenledir ki savunmanın değeri en az yargılamanın değeri kadardır. Hatta savunma, yargılamadan da üstündür. Bunun içindir ki savunma hakkı kutsal bir hak, savunma özgürlüğü kutsal bir özgürlük sayılmıştır.

Ne yazık ki ülkemizde savunma hakkı iki yoldan ve iki yönden sınırlandırılmıştır ve sınırlandırılmaktadır. Önce yargı azlığı ve davaların çokluğu nedeniyle, yargıçlarımız savunma hakkını kısıtlamaya çalışmaktadırlar. Dinleyecek zamanları olmadığı için davaları kısa kesmek, yargılamaya fazla vakit ayırmak istememektedirler. Ama ne var ki dinleyecek zamanları olmayanların, okuyacak zamanları da olamayacağı gerçeğini göz ardı edememektedirler. Sonra da yasaklarla kısıtlanmıştır ve kısıtlanmaktadır savunma özgürlüğü. Cumhuriyetin ilk yıllarına oranla geriye gidilmiştir. Örneğin 1/7/1926 tarih ve 765 sayılı Türk Ceza Yasası'nın 486. maddesi, savunma dokunulmazlığını oldukça olumlu biçimde düzenlemişti. Bu maddeye göre «Duruşmada söylenen sözler ve verilen yazılardan ötürü» ilke olarak kovuşturma yapılamazdı. Ancak mahkemeler, yazının tamamen ya da kısmen ortadan kaldırılmasını emredebilirler ve tecavüze uğrayan kişiler için bir tazminata hükmedebilirlerdi. 1/8/1953 tarihinde 6123 sayılı yasa ile bu maddeye bir fıkra eklendi. Bu fıkra ile savunma dokunulmazlığı 27 yıl sonra büyük bir yara aldı. Fıkra şöyledir: «Dava ile ilgili olmayan ve ilgili olduğu takdirde dahi iddia ve savunma sınırlarını aşan yazı

ve sözler, yukarıdaki hükmün dışındadır.» Bu fıkra ceza tehdidi vardır. Bu nedenle savunma özgürlüğü kısıtlanmıştır. İddia ve savunma sınırlarını aşan söz ne demektir? Bu aşma neye göre saptanacaktır? Açık değildir, belirgin değildir. Bu yeni düzenleme ile yüzlerce arkadaşımız ceza davaları ile karşı karşıya kaldılar. Uygulama hâlâ sürmektedir ve meslektaşlarımız hakkında davalar açılmaktadır. Madde yürürlüktedir ve demoklesin kılıcı gibi başımızın üstündedir.

Türlü savaşımın sonucunda çıkarılan 1136 sayılı Avukatlık Yasası ile bir konuda olumlu bir aşamaya ulaşılmıştır. 1969 tarihinde yürürlüğe giren Avukatlık Yasasının 58. maddesi şöyledir:

«Avukatların görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında kovuşturma, Adalet Bakanının vereceği izin üzerine, suçun işlendiği yer Cumhuriyet Savcılığı tarafından yapılır.

Hukuk Usulü Yargılamaları Kanunu ile Ceza Usulü Yargılamaları Kanunu'nun duruşmanın inzibatına ilişkin hükümleri saklıdır. Şu kadar ki bu hükümlere göre avukatlar tutuklanamayacağı gibi, haklarında hafif hapis veya hafif para cezası da verilemez.»

Bu madde ile avukatlık mesleğine değer verilmiştir. Eskiden ifadeler polis tarafından alınıyordu. Şimdi C. Savcıları tarafından alınmaktadır. Eskiden mahkemelerde avukatlar tutuklanıyordu. Mahkeme salonundan cezaevine giden avukatlar vardı. Şimdi yoktur. Madde, avukatlık mesleğine bir güvence getirmiştir. Avukat görevini yaparken hiç bir baskı altında kalmamalıdır. Ayrıca avukatlık görevi yasalara göre kamu görevi sayılmaktadır. Mesleğin yapılması sırasında görev ve yetkinin kötüye kullanılması halinde TC Yasasının 230 ve 240. maddeleriyle cezalandırılmaktadır.

Ne yazık ki daha sonraki yıllarda bu genel ilke zedelendi. 15/5/1973 tarihinde yürürlüğe giren Sıkıyönetim Yasasında (1402) yapılan bir değişiklikle Sıkıyönetim Mahkemelerinde avukatların güvenceleri kaldırıldı. Yasanın 21. maddesine göre generaller, amiraller, valiler, kaymakamlar, yargıçlar, savcılar bağlı bulundukları bakanlıklarının izniyle kovuşturmaya uğramaktadırlar. Milletvekilleri TBMM nin dokunulmazlık hakkında karar vermesinden sonra kovuşturulabilmektedirler. Ama avukatlara bu maddede yer verilmemiştir. Savunma mesleği mensupları böyle bir güvenceden yoksun bırakılmışlardır. Savunma mesleği bu yasa ile de bir yara almıştır.

353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü ile de savunma hakkı kısıtlanmıştır. Bu kanunun 160/son fıkrası şöyle-

dir: «Savaş halinde sözlü savunma veya yazılı savunmanın okunması süre bakımından mahkemece kısıtlanabilir.» Bu hükmü, 25 Ekim 1963 tarihli ilk metinde yoktu. 8 Haziran 1972 tarih ve 1596 sayılı değişiklikle getirildi. Çeşitli Sıkıyönetim Mahkemelerinde daha sonra sözlü savunmalar 5 dakika, 10 dakika ile sınırlandırıldı. 1402 sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 18/n maddesi ile, «Sıkıyönetim Komutanlığı nezdinde kurulan Askeri Mahkemelerde 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluş ve Yargılama Usulü Kanununun savaş haline ait hükümleri de uygulanır» yargısı getirildiğinden, sıkıyönetim ilân edilen yerlerde savaş hali hükümleri uygulanmaktadır. Savaş haline ancak TBBM nin karar verebileceği gerçeği bir yana bırakılmaktadır. 12/3/1982 tarih ve 3632 sayılı değişiklik de aynı yargıyı korumuş bulunmaktadır.

Avukatın duruşmadan çıkarılması da 1972 de uygulamaya getirilmiştir. 353 sayılı yasada yapılan değişiklikle 143. maddeye ek bir fıkra eklenmiştir. Bu fıkra şöyledir: «Savaş halinde duruşmanın inzibatını bozan sanık ve müdafileri o günkü duruşmanın tamamına çıkmamak üzere askeri mahkeme başkanı salondan çıkarır. Birden ziyade duruşmadan çıkarılan sanık ve müdafiler bir daha aynı dava ile ilgili duruşmalara katılamazlar.» 1970'li yıllarda kurulan Devlet Güvenlik Mahkemeleri Yasasında da aynı hüküm vardır. 1982 Anayasasından sonra oluşturulan Devlet Güvenlik Mahkemelerinde de aynı uygulama getirilmiştir. 16 Haziran 1983 tarih ve 2845 sayılı Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kuruluş Yasasının 23/5 maddesinde avukatların duruşmadan çıkarılması benimsenmiştir. Oysa bu mahkemeler kurulurken, olağanüstü mahkeme olmadıkları gerekçesi ileri sürülmüştür. Genel mahkemelerden ayrılması çok düşündürücüdür. Böyle bir düzenleme ile, gerçek amacın, sanığın istediği avukatı değil, mahkemenin istediği avukatın görev yapmasını sağlamak olduğunu ileri sürenler haksız sayılamazlar. Bu düzenleme açıkça savunmanın kısıtlanmasından başka bir şey değildir.

Gene 1970 yılından sonra gizli belgelerin avukata gösterilmemesi durumu ile karşılaşmış bulunmaktayız. 921 Sayılı Danıştay Yasasında böyle bir düzenleme yoktu. 12 Mart 1971 tarihinden sonra 1740 sayılı yasa ile değiştirilen Danıştay Yasasının 82. maddesine yeni bir fıkra eklendi. Bu fıkra ile «Görevli daire veya kanun sözcüleri tarafından getirilen veya idarece gönderilen gizli her türlü belge ve dosyalarla, reddi hakim üzerine reddedilen hakim tarafından bu hususta verilen cevap, taraf ve vekillerine incelettirilemez» yargısı getirildi. 6/1/1982 tarih ve 2575 sayılı yeni Danıştay Yasası ile bu madde kaldırıldı. Kaldırıldı ama bu kez de aynı tarih ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 20/3. maddesine aynı nitelikte bir hüküm kon-

du. Bu yasanın 20/4. maddesi gereğince «Getirilen veya idarece gönderilen gizli belge veya dosyalar taraf veya vekillerine incelettirilemez.»

2575 sayılı Danıştay Yasası'nın 49. maddesi «İstenilen bilgi ve belgeler devletin güvenliğine ve yüksek menfaatleriyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin ise, ilgili makam gerekçesini bildirmek suretiyle söz konusu bilgi ve belgelerin verilmeyeceğini» öngörmektedir. Buna söyleyecek bir sözümüz yoktur. Belge gizli olduğuna göre mahkemeye de gönderilmeyeceği için, o belge ile karar verilmiyor demektir. Gizli belge karara etkili olmamaktadır. Ama gizli belge yargıçlara ve kanun sözcülerine gösterildiği halde avukattan gizlenmektedir. Savunmanın ön koşulu suçlamayı öğrenmektir. Belge gizli tutulursa suçlamanın ne olduğu nasıl öğrenilecektir? Savunma nasıl yapılabilecektir? Düzenleme, hukukun temel ilkelerine aykırı olduğu gibi Anayasa ile korunan «Hak Arama Özgürlüğü»ne de aykırıdır. Kanun açıkça savunma hakkını, savunma özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Ayrıca bu yasa ile avukatlık mesleği suçlanmaktadır. Avukatların güvenilmez kişileri olduğu ilân edilmektedir. Bu durum mesleğimizin onuru ile de bağdaşır nitelikte değildir.

Bu yasal engellemeler avukatlığı yapılmaz hale getirmiştir. Güç bir meslek yapmıştır. Daha sonra ayrıntılara girmek üzere, genel açıdan mesleğimizin yasalar karşısındaki durumunu, güç koşullarını anlatmaya çalıştım. İkinci konuşmamda başka konulara da değinebilirim. Saygılarımla.

Av. M. TANER ÜNLÜ — Ben teşekkür ederim efendim.. Şimdi sıra, sayın Başkan Necdet Öklem'de. Siz Necdet abi, sizden önceki üstadlarımızın eksik bıraktığını ya da özellikle üzerinde durulması gerektiğini düşündüğünüz mesleki sorunlarımız nelerdir sizce?

Av. NECDET ÖKLEM — Değerli Başkan arkadaşlarımın söylediklerinin hilâfına bir düşüncem olması mümkün değil.. Yalnız şu noktaya değinmek istiyorum: Konu iki arkadaşım tarafından Ceza alanına münhasır olmak üzere ortaya konulmuştur. Anladığım kadarı ile Ceza mahkemelerindeki usul sözkonusu edildi.

Bence, asıl üzerinde durulması gereken, avukatlık kavramının yerine oturtulması sorunudur... Bu kavram tam anlamı ile yerine oturtulduğunda, avukatın görevinin cezada olduğu kadar hukukta da çok önemli olduğu anlaşılır. Dertler, ceza kesiminde olduğu kadar hukuk kesiminde de vardır. Bu dertleri tek başına çözümleyemeyiz...

Bu noktada, gündeme Barolar geliyor.. Barolar, meslek alanında ki rahatsızlıkları, eksiklikleri ciddiyetle araştırmalı ve sebeplerine in-

melidir. Bunun yapılabilmesi, ayrıca Baroların saygınlık kazanmasına bağlıdır. Başkanlığım sırasında mahkemeleri ve baroları incelemek üzere davet edildiğim Amerika'da, bana güncel bir olay anlatıldı: Cumhurbaşkanı Kennedy, Federal Mahkemeye bir hâkim tayin etmek ister. Bunun için de Amerikan Barolar Birliği'nden istimzaçta bulunur. O sırada Kennedy öldürüldü, yerini de Jhonson aldı. Jhonson aynı hâkimi tekrar aday olarak gösterir. Barolar Birliği de eski olumsuz tavrını değiştirmez. İşte ben orada iken bu, güncel bir olaydı. Bu olayı bana anlatan meslektaşlarla aramızda şu konuşma geçti :

— Sizin yasalarınızda, Cumhurbaşkanının, Barolar Birliğinden olumlu görüş alması zorunluluğu var mı?

— Hayır, yok...

— O halde, neye soruyor veya olumsuz mütalâa ile bağlı kalıyor? Tayinini yapın...

— Olamaz.. Yapamaz.. Yasalarda zorunluluk yok ama, Barolar Birliği'nin olumsuz mütalâasına rağmen tayini yaparsa, Barolar Birliği'ni dinlememiş denir ve kamuoyunda prestiji sarsılır...

Barolarımızın ve Barolar Birliği'nin, mütalâalarına güvenilir, saygın bir güç, bir kurum olması her bakımdan önemlidir. Hasan kardeşimin görüşlerine katılarak ben de diyorum ki, bütün eksikliklerin yasal yollardan çarşılararak giderilmesi gerekir. Bakın, gerek 12 Mart'ta ve gerekse 12 Eylül'de iki Anayasa çalışması yapıldı. Şahsen beklerdim ki, Barolar Birliği'nin de bir tasarısı olsun.. Efendim, Üniversitelerin, Hukuk Fakültelerinin, Sendikaların tasarıları bulunsun.. Bunlar kamuoyunda tartışılın.. Hayır! Bu çalışmaları hiçbirimiz yapmıyoruz. Ama ortaya bir model çıktıktan sonra eleştiri, eleştiri... İyi ama biz ne yaptık? Nasıl olması lâzım? Neyi koyduk orta yere?.. Bu suretle hukuk alanında en yetkili, bu konularda konuşabilecek olan bir organ bunu görev saymıyor..

İç-içe meselelerimiz.. Bendeniz Ceza alanında cahilim.. Arkadaşlarım bu alanda daha aktifler.. Biliyorlar... O alanın dertlerini onlar kadar bilmemekle beraber eleştirilerine katılıyorum. Avukatların çalışmalarını kısıtlayan hükümlerin çıkartılması açısından söylenenleri olumlu karşılıyorum. Ama, bu sadece savunmanın kısıtlanması konusudur. Bir de şöyle düşünelim arkadaşlar.. Ceza Muhakemeleri açısından, bizde savunmanın etkisi nedir?

Bildiğiniz gibi, ceza davasında üç aşama vardır: Hazırlık Tahkikatı, İlk Tahkikat ve Son Tahkikat... Dava, hâkimin önüne geldiği za-

man, dosyayı inceliyor ve ön iki tahkikatı okuyor.. Bu suretle daha davanın başında, aşağı-yukarı sanık hakkında bir fikri oluyor.. Yani bir ön görüşle davaya bakıyor. Eğer duruşma sırasında yeni bir delil çıkarsa veya tanıkların ifadelerinde bir değişiklik meydana gelirse o zaman davanın seyri de değişebiliyor.. Bizde jüri sistemi olmadığından, nihai savunmanın sonuç üzerinde bir etkisi olamıyor...

Bir çok ceza davalarında çoğumuzun başından geçmiştir. Son celsede savunmamızı yaptıktan hemen sonra, sömenin altından daha önce hazırlanmış olan karar çıkarılıp okunmuştur. Bu hal sistemden kaynaklanıyor. Belki bazı konularda Jürili muhakeme bir ölçüde çare diye düşünülebilir..

Üzerinde durmak istediğim bir konu da şudur : Hukuk Fakültesinden çıkan bir genç, kısa bir staj döneminden sonra hâkim sandalinesine oturuyor... İdam, boşanma, iflâs gibi insan kaderini ilgilendiren davalarda karar veriyor.. Amerika'da, hâkim olabilmek, beş yıl bir baro mensubu olarak avukatlık yapmak şartına bağlıdır.. Bu durum adliye mesleğinde giderek kalite düşmesine yol açıyor...

Türkiye'nin avukat ve hâkim ihtiyacı bir plâna bağlanmadığından her yıl Hukuk Fakültelerinden yüzlerce genç mezun oluyor. Bunlara iş nerede? Çoğu hâkimliğe heves etmiyor. Başta maaş yetersizliği gelmektedir.. Bir hâkimin, geçim endişesinde olması son derece mahzurludur.. Bu eksiklik mutlaka çözümlenmelidir.. Pekiy, avukatlığa başlayanların hali nedir? Bugün bir yazıhane kapısının açılması, gerçekçi olarak düşünün kaç mal oluyor? Genç avukat evlenecek, eğer evliyse evini geçindirecek.. Daha geçen gün iki avukat, yazıhanemde neredeyse ağlıyacaktı.. Kazansın kazanmasın, maliye yıllık 800.000 TL hayat standardı üzerinden %20-25 vergi istiyor.. Baro aidatı, SSK priminin yanı sıra bir de ayda yirmi bin lira vergi ödemek zorundadırlar.. Gözleri dolarak bana yakındılar..

Sorunlarımız arasında, bir de avukatlığın bir sefalet mesleği olmaması yollarının araştırılması yer alıyor.. İlk genel kurula, 1947 yılında dahil oldum. «Yarınımız ne olacak?» yakınmaları ilk duyduğumdu... Yıllar boyunca bu tür yakınmaları dinledim. Kendim de bu endişeyi taşıdım. Nasıl geçineceğiz ve sonumuz ne olacak, soruları hâlâ güncelliğini koruyor. Bu, çıkarcılık değildir.. Mesleği lâıyk olduğu yere oturtmak ve hakkını vermektir.

Meselâ, niye bürolar halinde çalışan avukatlara noter yetkileri tanınmasın?.. Asliye Hukuk mahkemelerinde, tarafların avukat ile temsili esas olmalıdır. Yoksul vatandaşlara, baro avukat tayin etmeli ve

masraflar müzaheret kaynağından yapılmalıdır. İş hacmi ve kapasitesi göz önüne alınarak kontenjan sistemi düşünülmeli.. Amerika'nın bazı eyaletlerinde tapu işlemlerinde mutlaka avukatın da bulunması kuralı konulmuştur. Bu suretle, işlemlerden doğabilecek anlaşmazlıklar önlenmiş olmaktadır. Belli bir sermaye sınırı üzerindeki sermaye ile kurulan ticari şirketler mutlaka bir avukat istihdam etmelidir..

Hukuk mezunları iş bulma gücü içinde kıvrıyor.. Bu yetmiyormuş gibi bir de Üniversite seviyesinde iki yıl süreli Adalet Yüksek Okulu açıldılar. Bu gençler zabıt kâatibi olacaklarımı.. Ortaokuldan sonra lise seviyesinde bir Adliye meslek okulu açılması daha yerinde olmaz mı? Tabii adalet organının ihtiyacı gözönünde tutularak tesbit edilecek kontenjan ile...

Yardımlaşma pulu, daha etkili hale getirilip uygulamaya konulmalı ve gerek yeni mesleğe başlayan avukatların desteklenmesinde, gerekse sigorta ve emeklilik imkânlarının geliştirilmesinde kullanılmalıdır..

Bu sözlerimle ben, teorik sorunlardan çok gerçek olan meslek sorunlarının ele alınmasını istiyorum.. Biz, artık mesleğin sonbaharındayız... Hamdolsun daha kışa girmedik.. Kendimizi düşünme devri geçti. Mesleğe yeni giren, arkadan gelen meslekdaşlarımızı daha müreffeh hale getirecek yolları araştırmalıyız.

Yalnız Barolarda değil, Adalet mekanizmasında da köklü reformlar gerekli... İstinaf mahkemeleri getiriledursun, Yargıtay daireleri, bütün yurtda bölge temyiz mahkemeleri olarak çalışmalı, Ankara'da yalnızca bir içtihadı birleştirme kurulu kalmalıdır. Rica ederim, gerçekçi olalım.. Yargıtay'da duruşma yapılmasında istisnai olarak faydalar hasıl olmaktadır. Yirmi-yirmibeş duruşmada iki taraf olarak belli zaman süresi içinde 40-50 avukat konuşur.. Tutanak tutulmadığına göre bu söylenenlerin hafızalarda yer etmesi ne derecede mümkündür? Duruşmaya gidecek avukatı için vatandaşın yaptığı masraf da gözönüne alınırsa, Yargıtay dairelerinin bölgelere dağıtılması bir çözüm gibi geliyor bana...

Bir de arzuhalciler sorunu var.. Görevde bulunduğumda, ben de bir çözüm bulmak için çırpındım. Her görev alan arkadaş bu sorunun üzerine eğildi.. Ama olduğu yerde duruyor. Bu bir müessesedir. Geleneksel bir müessese... Temelli kaldıramayız. Vatandaş az bir masrafla bazı işlerini yaptırıyor. Arzuhalcileri disiplin altına almalıdır.. Belli süre mahkemelerde zabıt kâatipliği yapmış olmak veya bir avukat sekreteri olarak yine belli bir süre çalışmak gibi kurallar getirilmeli ve bunlar kapalı bir mekânda çalışmalıdır. Baronun denetimi altında!..

Sorunlar o kadar çok ki.. Ben bir kısmını dile getirebildim. Özet olarak diyeceğim ki, Avukatlığı ve onların oluşturduğu Baroları sayılır, sözüne inanılır, hukuku rayma ve yörüngesine oturtacak kuruluşlar haline getirmenin çarelerini arayalım. Teşekkür ederim..

Av. M. TANER ÜNLÜ — Ben teşekkür ederim.. İlk tur konuşmalarımız tamamlandı. Bu konuşmalardan benim çıkardığım birkaç sonuç var. Birincisi sayın Başkan Güney Dinç'in küçük küçük ve biraz özen, biraz çaba ile düzelebileceğini belirttiği, sayın Başkan Cengiz İlhan'ın yerinde saptamasıyla bürokratik devlet alışkanlığından kaynaklanan sorunlar... İkincisi, sayın Başkan Hasan Basri Güder'in ve sayın Başkan İskender Özturanlı'nın ayrıntılı olarak belirttikleri ve doğrudan doğruya yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunlar.. Üçüncüsü ise, sayın Başkan Cengiz İlhan'ın yaptığı ayırmada da belirttiği ve sayın Başkan Necdet Öklem'in de değindiği meslek mensubu olarak sorunlarımız... Bütün bunlara bir de sayın Başkan Özturanlı ve sayın Başkan Öklem'in üzerinde geniş olarak durdukları meslek örgütümüzün sorunlarını ve oradan kaynaklanan sorunlarımızı eklemek gerekiyor.. Ben ikinci tur konuşmalarda öncelikle meslek mensubu olarak sorunlarımızı ele almak istiyorum. Bu konuya kısaca değinirsek... Çünkü diğer konular daha çok birbirleriyle ilintili, ondan ona geçiş olabilir. Sayın Başkan Necdet Öklem, bu meslekte yaşarken müreffeh olmanın yollarını araştırmaktan sözetti. Gerçekten bakıyoruz, örneğin ben stajı bitirip Baroya kayıt yaptırdığımda sayımız 700-800 dolayında idi. Sonra 7-8 yılda Baroya kayıt yaptıran meslektaşımızın toplamından daha çok genç meslektaş bir dönemde Baro'ya kayıt yaptırmaya başladı. Kira parası, büro giderleri, SSK primi... Bu enflasyon ve hayat pahalılığında kişi olarak meslektaşlarımızın sorunları elbette meslekî sorunlarımızı da etkileyecektir. Öyleyse önce bu meslekte «müreffeh olunabilir mi?» ya da «nasıl müreffeh olunur?» onu konuşalım.

Av. GÜNEY DİNÇ — Bu soru bizim sayın Başkanlara ve bu arada bana, yanıtlamakta zorluk çekebileceğimiz bir konu gibi geldi. Çünkü benim bildiğim, şu masada bulunan arkadaşlar belki iyi yaşadılar, bundan sonra da iyi yaşayacaklar ama, bizler bu meslekten «müreffeh olma»nın yolunu bulamadık. Bunu gerçekleştiremedik. Eğer bazı dostlarımız ufak tefek bir takım birikimler sağlamışlarsa, bunları ya mesleklerinin ilk yıllarında aldıkları eski bir evin sonradan apartman olması veya babadan, atadan birşeyler kaldıysa, bunlarla olmuştur. Ama yine de ekonomik yönden mesleğimizden fazlaca yakınmamamız gerekir. Hiç değilse bugünlere geldik, ayakta durabiliyoruz. Ben bu konuda fazla konuşamayacağım. Çünkü gerçekten avukatlıktan nasıl

«müreffeh olunur», bunu bilemiyorum. Ama eğer Batı'da gördüğümüz gibi, Amerika'dan yansıdığı gibi, büyük avukathık ortaklıkları, şirketleşmeler düşünülüyorsa, -ki düşünülebilir-, bu yapıya gelmek için toplumun, bizi bu yöne itmesi gerekir. Yine böyle bir uygulama, avukata harcanacak paraların, toplumda bolca bulunması ile sağlanabilir. Bizde avukatlar, genellikle küçük esnaf gibi çalışmaktadırlar. Yani; ufak bir büroda, mütevazı ücretlerle ve çeşitli kentlere bile gitmek suretiyle ekonomik sorunlarını çözmeye çalışmaktadırlar. Bu da bir zorunluluk olmaktadır, çünkü halkımızın ödeme gücü, çok sınırlıdır. Bugün, acıkca sövlivevim, bir devlet memurunun bir aylık maaşı, ortalama bir davanın ücretinden düşüktür. Ama bu ücreti aldığımız zaman, bunun 1/4'ü bize kalmaz. Bir de işin bu yanı var. Şimdi, genel yapıdaki dengesizlik çözülmeyeceği sürece, ortak bürolara gitmek de kurtuluş yolu olmaz. Mesleğimizi daha verimli hale getirebilmek için, bir takım şirketlerle bağlantılar cazip görünebilir. Ancak ülkemizdeki ve hele meselâ İzmir'deki şirketler henimizi: avukat ve hukuk danışmanı olarak alıp yasatmava yeterli değildir. Bu bakımdan biz yine tek tek vatandaşın sorunu ile uğraşmak zorunda kalacağız. O zaman da ister istemez avn döngü içinde çözüm aravacağız. Ama bütün bunlara rağmen ortak avukat bürolarına gidilebilir. Böyle bürolar kurulup geliştirildiği zaman da, bizde patronaj usulü yürümekte. Yani birisi yazıhanenin asıl unsuru olmakta, diğer arkadaşlar da onun varıncısı durumuna gelmektedir. O zaman bir sorun çıkacak Baro'ların karşısına: başka avukatla çalışan genç arkadaşların da korunması sorunu söz konusu olabilecektir. Bu ilişkileri tip sözleşmelerle belirlemek gibi sorunlar çıkabilecek ortaya...

Avrca mecburi avukathık gibi bir takım öneriler gelmektedir. Doğrudan doğruya devletin, giderleri üstlenmesi kosuluyla bütün vatandaşlar için adli yardım düzeni kurulmadığı takdirde, su kadardan fazla sözleşmeleri avukat imzalamı, Asliye hukuk mahkemelerine mutlaka avukat gitsin, gibi kurallar da kovamavız. Çünkü avukatın işini yoğunlaştırmak için getireceğimiz öneriler, bir yerde vatandaşın iyice savunmasız duruma düşürür. Bugün, insanlarımızın nasıl karınlarının doyduğuna sasıyorum. Bir de onlara böylesine bir takım yükümlülükler konulduğu takdirde, yaşam çok daha ağırlaşır. Ben avukathım sorunlarının çözümünü, Türkiye'nin sorunlarının çözümü ile çok yakından bağlantılı görüyorum.

Av. M. TANER ÜNLÜ — Teşekkür ederim efendim.. Aynı konuda sayın...

Av. HASAN BASRİ GÜDER — Pardon... Şimdi, sayın Ünlü, benim kanımca bu mesele en son getirilecek, bu sual de en son sorulacak

bir sual olmalıydı. Çünkü toplantının esas amacı, mesleğin sorunları idi. İlk tur konuşmalara başlarken yargıç tarafından avukatın, bir hakkın yerine getirilmesi için çalışan bir kimse olduğunu ve savunmanın temsilcisi bulunduğunun içtenlikle benimsenmesi gerektiğine değinmiştim. Bu, kısaca ifade edilecek olursa, mesleğin saygınlığının sağlanmasıdır. Evvelâ mesleğin saygınlığının sağlanması lazımdır. Bu sağlandıktan sonra, mesleğin kolay icra edilebilir, yani bugünkü uygulama dışında daha rahat icra edilebilir bir meslek olarak ortaya konması ve bunun tedbirlerinin alınması lazım. İlk akla gelen de, yasal engellerin kaldırılması şeklinde söz ettim. Ancak bugünkü mevcut Avukathık Yasası böyle devam ettikçe, mesleğin ana sorunları bir şikâyet olarak devamlı ortaya atıldıkça, avukathım «müreffeh» bir yaşamı temin edecek bir meslek olarak ortaya çıkması benim kanımca mümkün değil. Çünkü, ustalar hatırlayacaklar, 1136 sayılı Avukathık Yasası çıkmadan önce Türkiye Barolarının hazırladıkları bir tasarı var idi. Bunları o devrenin başkanı olan sayın Necdet Öklem üstadım çok iyi hatırlayacaklar, bu yasaya muayyen bir miktarı aşan davaların avukatlar tarafından takip edilmesi veyahut avukatların vizesinin konması gibi hükümler konmuştu. Adalet Bakanlığı'nda görüşmeler sırasında, buna Bakanlık karşı çıktı. Gerekçe de şu idi: herkes istediği avukata gider veyahut davasını kendi takip eder. Bu, Anayasanın özüne aykırıdır diye karşı çıktı. Ve buna karşılık da Türkiye Barolarını temsil eden arkadaşlarımız, orada, Belediyeye yapılacak herhangi bir müracaatta, basit bir tamiat için dahi bir teknik adamın imzasının bulunduğu ileri sürüldüğü zaman, Bakanlık, buna karşı hiç bir hakk gerekçe ortaya koyamamıştı. Hattâ bugün gibi anımsarım, İstanbul Barosu'ndan Ahmet Hamdi Bey olacak herhalde, Bakana açıkça, o günkü toplantıda, «siz Noterleri, gardiyanları, şunu bunu tamamen eliniz altına almışsınız, avukatları ve Baroları da almak suretiyle bu işi yürütmek istiyorsunuz» gibi bir söz söylemesi üzerine o zaman toplantı tatil edilmişti ve ondan sonra da, üç Baronun başkanları, zamanın Başbakanı tarafından bir toplantıya çağrılmak suretiyle, o zamanki görüşmelerden sonra tasarılar, tasarı tasarılar Meclise sevk edildi ve Bakanlığın hazırladığı değişikliklerle bugünkü yasamız çıkmıştı. Sözü şuraya getireceğim: Avukathık Kanununa muayyen bazı davaların, avukatlar tarafından takip edilmesi zorunluluğu getirilmedikçe, şirketler için bir avukat üzerinde muayyen rakamdan fazla toplanmamak kaydıyla mecburi hukuk müşavirliği hükümleri getirilmedikçe, bazı Noter yetkilerinin avukatlara verilmesi sağlanmadıkça, hattâ yargıyı gerektirmeyecek bazı belgelerin hazırlanması gibi görevler avukatlara tanınmadıkça, avukatların müreffeh bir yaşam sağlamaları için vasat, orta Türkiye'de yoktur ve olmayacakları kanımsıdayım. Evvelâ

mesleğin saygınlığının sağlanması, ondan sonra da bu yasal düzenlemelerin yapılması gerekir. Gayet tabii ki, avukatların da bu görevlerini yaparken, doğruyu bulmak için üstün gayret içerisinde olan hâkimlere yardımcı olmayı, vekil edenin ona olan saygınlığını pekiştirme ve güveni sarsmama yolunda azami gayret ve özen göstermeleri gerektiğinin de şart olduğu kanısındayım. Teşekkür ederim..

Av. M. TANER ÜNLÜ — Ben teşekkür ederim efendim.. Evet Cengiz abi, sizce «avukatlar nasıl müreffeh olur?»

Av. CENGİZ İLHAN — Şimdi, «avukatlar nasıl müreffeh olur?» diye başlamayalım da isterseniz, daha mütevazî, «nasıl geçim sıkıntısı çekmez...»

Av. NECDET ÖKLEM — Aşağı yukarı o mânada kullandım..

Av. CENGİZ İLHAN — Yaşamalarını, bugünkü yahut da yarınki gider seviyelerine göre gelirlerini nasıl düzenleyebilir, nasıl geçim sıkıntısı çekmeden yaşayabilir?.. Bunun bir reçetesini ben verebileceğimi zannetmiyorum. Zaten bilseydim o reçeteyi, geçmiş 35 sene içerisinde kendim uygulardım. Ama şu var, geçmiş zaman içerisinde evet, bazı gözlemlerimiz oluyor. Bu gözlemlerden hareketle, acaba şöyle mi olsun der gibilerden bazen insan konuları tartışıyor kendi kendine. Şimdi, bir defa bizim mesleğin, özellikle bizim dönemde bir özelliği var. Bu özelliği de şu: Türkiye, hukuki bakımdan sorunlarla yüklü. Bir defa her mülkün bir sorunu var. Neden var?.. Kadastrosu yok.. Bütün bu bölge iskâna tâbi olmuş. Bütün iskân işleri bir rezalet.. Türk halkının %80'i, %90'ı okuma yazma bilmiyor..

Av. GÜNEY DİNÇ — Eskiden..

Av. CENGİZ İLHAN — ...Tabii.. İster istemez kendisine rehberlik edecek birisine muhtaç Bu ihtiyaçlar, bütün Anadolu sathında bizim mesleğin yaygınlaşmasına yolaçmış. Hep biliyoruz ki, hani ben mesleğe başladığım zaman, sabahtan akşama men'i müdahale davası, koş git men'i müdahale davası... Tarlalar birbirinin içerisinde...

Av. NECDET ÖKLEM — Veyahut Milli Korunma...

Av. CENGİZ İLHAN — ..Veyahut Milli Korunma gibilerden... Bunlar bir ihtiyaç yaratmış, meslektaşlarımız da Anadolu'nun en ücra köylerine kadar bu ihtiyaçları karşılamışlar. Bu ihtiyaçlar, Güney Bey kardeşimizin gayet güzel ifade ettiği gibi küçük esnaf tipi avukatlığı rahatlıkla yaşatabilen ihtiyaçlarımış.. Ama artık Türkiye, o Türkiye değil. Türkiye çok değişti.. Ben İzmir'de avukatlığa başladığım zaman, daha İzmir'de Çimentaş bile kurulmamıştı. Yani biz bile bir sanayi

şehri değildik. Daha İş Hukuku yoktu, Sigorta hukuku yoktu, hiç birisi yoktu. Sadece men'i müdahale davası, ecrimisil davası, boşanma davası...

Av. GÜNEY DİNÇ — Tahliye..

Av. CENGİZ İLHAN — ...Tahliye davası. Ama bugün İzmir aynı İzmir değil. Nüfusu iki milyon.. Bakıyorum şimdi meslektaşlarımıza, bu iki milyonluk nüfusun getirdiği sorunlar, iş hayatının getirdiği sorunlar vs., bütün bunlar hep bizim kapımızın dışında kalmış. Yine bizim davalarımız tahliye davası, boşanma davası... Buna bir de eklene eklene icra...

Av. GÜNEY DİNÇ — İş davaları..

Av. CENGİZ İLHAN — ..İş davaları, icra... Eskiden İcra'ya avukatlar tenezzül etmezlerdi, çok eskilerde... Burdan şuna gelmek istiyorum: Türkiye'nin hızlı bir gelişme içerisinde olduğu. Buna karşılık meslek olarak bu değişime ayak uydurabildiğimizi, bu gelişime ayak uydurabilme başarısını tam gösterdiğimizi söyleyemeyiz. Bu neden böyle oldu?.. Bir defa, bir görüşe katılıyorum; avukat olarak bazı yetkilere sahip olmamız lâzım. Örneğin bir belge hazırlamamız lâzım. Hazırladığımız satış vaadi sözleşmesi, resmi satış vaadi sözleşmesi niteliğinde olması lâzım. Yani bu yetkiler bizi, iş hayatının karşılıklı münasebetleri içerisinde doğrudan doğruya sokacak yetkililerdir. Biz bu yetkilere sahip olmadığımız için, iş hayatına doğrudan giremedik. Adam gitti Noter'e yaptırdı işini, Başkâti'ye yaptırdı. Ama nasıl yaptı?.. Yaptı işte!.. Muhasebeciler, bütün mali sorunların hakimi oldu.. Üstelik de, bunun için gerekli örgütlenmeyi ve atağı da gösteremedik. Burdan şu sonucu çıkarmak istiyorum: gerçekten yüzlerce gencin 1,5 senelik stajdan sonra cüppeyi giymesi çok mutlu bir olay. Bizim gibi 35 senesini, affedersiniz, sırasında kan kusarak geçirmiş kişiler, bunun ne demek olduğunu çok iyi biliyor. Bazen bakıyorum ki, Allahtan ben babaları değilim bu çocukların, diyorum. Bunun ne kadar zor bir olay olduğunu hep biliyoruz. Meslek sahibi olmak iş sahibi olmak değil. Mesleğin var da, işin var mı?.. Peki bu iş ne?.. Askerlik arkadaşının boşanma davası, Fatma hanımın tahliye davası.. Sonra?.. Şimdi bir defa şu noktayı görelim; ama şöyledir, ama böyledir, Dünya da bu gerçeği görmüş. Örgütlenmesi lâzım bu mesleğin!.. Madem ki Türkiye, - katılırız, katılmayız, fikren destekleriz, desteklemeyiz - bir kapitalist üretim dönemine girmiştir, toplum yaşamı madem ki bu ilişkiler içerisinde; avukatlık bürolarının da bu ilişkilere cevap verecek (gerek bilgi bakımından gerek hizmet birimi bakımından) olması gerekir. Bunu

görmezlikten gelmek, 19. asırvârî, ancak Ağır Ceza Mahkemelerinde büyük savunmalar yapmak, bence yanlıştır. Neden yanlıştır? Çünkü o bir yetenek işidir. Herkes Ağır Ceza Mahkemesi'nde büyük avukat olamaz. Bunu isteyemeyiz. Yazarlık gibi, ne bileyim, hatiplik de bir sanattır ve bir yetenektir bu. Herkese de hemen, «hukuku bitirdin, al ruhsatı, bütün avukatlık yeteneklerini de sana verdim» olur bu. Böyle şey yok. Böyle şey yok! Böyle şey olur demek de, bence bir yerde gerçeği görmezlikten gelmek... Ama örgütlenmiş, belli hizmetleri yerine getirebilen bir müessese, daima işlerliğini sürdürebilir. Orada çalışan meslektaşlarımız, daima bir güvenlik sağlayabilirler..

Ee, nasıl olacak bu iş?

Bence, bir defa herşeyden önce, her zaman söylediğim gibi, ta bından itibaren Adliye dışındaki avukatlık hizmetlerinin nakde dönüştürülmesini öğrenmemiz lâzım. Yani danışmadan, sözleşmeden, ne bileyim iş takibinden para kazanmasını bilmemiz lâzım. Çünkü bu bir ihtiyaç. Bunu, bu ihtiyacı hissedenler de çok. Benim işim de bu olduğuna göre... Hani, ben ancak Ağır Ceza Mahkemesinde kat'ıl olayı savunurum!.. Böyle bir zihniyetten gidemeyiz.

İkincisi, aslında zor bir dönem yaşıyoruz. Mesleğimizi, yani avukatlığı aldığımız Fransa'daki bir ağır ceza nezdindeki avukat yahut Yargıtay nezdindeki avukat niteliklerine sahip olursanız, şimdi bizim ülkemizde kolay kolay ekmek yiyemezsiniz. Kısacası yazıhanenizde oturacaksınız, bir cinayet işlenmiş olacak veyahut da büyük bir suç işlenmiş olacak veyahut da bilmem ne hangi şirketin bilmem hangi şirketle bilmem kaç milyon, milyar liralık alacak veya borcu olacak.. Eee, gelip beni arayacak, gelip sizi arayacak. Böyle şey yok. Bu, genç bir meslektaşımız için değil, bizim için bile yok. Şimdi, hep biliyoruz ki, -bir gerçeği gözardı etmiyelim-, Türkiye'de bir iş, bir insana sadece bilgisi, sadece üstün yetenekleri için gitmez. Hele yüksek paraların altında daima bir ilişki aramak meylî vardır. Bunu hep biliyoruz. Onun için biz, kendi işimizi en namuslu, en iyi, en ilişki satmadan, en ilişki satmamayı baz yapmadan ne şekilde örgütleriz, işimizi yaparız, paramızı alırız? Bu, şirketleşmeyi mi gerektiriyor, şirketleşebiliriz. Bu, beş on arkadaş bir arada çalışıp belli bir yatırımı mı gerektiriyor, bunu yaparız. Bu iş, bu meslek zor meslektir. Bunu da akıldan çıkartmıyacağız. Ebulûla'nın ünlü sözü: «çalışın» derdi, «nankör meslek değildir.» Bir yerde de böyledir. Eğer helva yapmasını biliyorsan, bir yerde alırsın parayı. Çünkü avukatlık, serbest meslektir. Onu da gözardı etmiyelim. Herkes bize, avukat olduk diye belli paralar vermek zorunda değil. Birşeyler olacak ki, satacağız. Satacak birşeyimiz yoksa, bir bilginiz, bir birikimimiz yoksa, kimseden bir şey bekliyamayız.

Genelde bir sohbet havası içersinde arzettiğim bunlar efendim.

Av. M. TANER ÜNLÜ — Teşekkür ederim efendim.. Sayın Özturanlı, bu konuda siz neler söyleyeceksiniz..

Av. M. İSKENDER ÖZTURANLI — Ben avukatlığı hiç bir zaman büyük kazançlar sağlayan bir meslek olarak görmedim, görmüyorum da. Zaten olmaz da. Ama onurlu bir meslek olarak gördüm ve öyle kalmasını istiyorum. Avukatlık mesleğinin onuru için tek tek savaşım vermek zorundayız. Bu kuskusuz çok önemlidir. Ama daha önemlisi örgüt olarak savaşım vermektir.

Saygıdeğer başkanım Öklem, örgüt olarak Anayasa üzerinde neden durmuyoruz diye bir soru sordu. Çok haklı bir sorudur bu. Örgüt olarak bu sorun üzerinde dikkatli olarak durmak zorundayız. Çünkü birinci konuşmamda belirttiğim savunma özgürlüğünü kısıtlayan yasaların çoğu 1982 tarihli. Bu yasalar, Anayasanın 15. maddesi gereğince Anayasaya aykırılıklardan ötürü Anayasa Mahkemesine bile götürülememektedirler. O nedenle söz konusu kısıtlamaların ortadan kaldırılması için bir anayasal savaşım gereklidir. Bu savaşımın örgüt düzeyinde verilmesi olumlu sonuçlar doğurabilir. Bunun için de Türkiye Barolar Birliği ve Barolar güçlü olmalıydılar. Biliyorsunuz ki, 1136 sayılı yasa ile baroları Adalet Bakanlığının vesayetinden kurtaramadık. 1982 yılından sonra yapılan değişikliklerle barolar Bakanlığın buyruğu altına girmişlerdir. Adalet Bakanına, Baro yönetim kurullarını ve Barolar Birliği yönetim kurulunu fesih yetkisi tanınmıştır.

Avukatlar serbest meslek sahibidirler. Aynı zamanda fikir işçisidirler. Fikir işçilerinin bağımsız olmaları gerekmektedir. Bağımsızlık, avukat olarak ve birlik olarak özgür olmak demektir. Savunma hakkı anayasal bir haktır. Bu hakkın özgürlük içinde yapılması gerekir. Baroların ve Barolar Birliğinin özgür olmadığı bir ülkede avukat bağımsız değildir. Önce bunun için uğraş vermek zorundayız. 1980 yılından beri avukatlık yasası 5-6 kez değiştirildi. Hiçbirinden haberimiz olmadı. Son olarak barolardan da temsilci istendi. Değerli başkanımız Enver Aarslanalp ve Avukat Cemal Erdem, Bakanlıkta oluşan kurulda çalışmalarını bitmeden dağıtıldı. Arkasından 3256 sayılı Avukatlık Yasası değişikliğine tanık olduk. Haberimiz olmadan avukatlık yasası bir kez daha değiştirildi. Daha önceleri hiç olmazsa barolara değer veriliyordu, düşünceleri isteniyordu. Bundan vazgeçildi. Kuruluş yasamızı istedikleri gibi, gereksiz yere değiştirip duruyorlar. Ve biz seyirci kalıyoruz.

Ama ne var ki bütün bu değişiklikler arasında Avukatlık Yasasının 110. maddesi her nasılsa değiştirilmemiştir. Bu maddeden hareket-

le mesleğin onurunu ve geleceğini kurtarabiliriz. Bu maddenin 6. fıkrası şöyledir : «Kanunların memleket ihtiyaçlarına uygun olarak gelişmesi ve yürütülmesi yolunda dileklerde, yayınlarda bulunmak, gerekirse ön tasarılar hazırlamak.» Bu maddenin bize verdiği yetkiye dayanarak gerek yasalar hakkında, gerekse Anayasa hakkında sesimizi duyurabilir, tasarılar hazırlayarak yetkili makamlara sunabiliriz. Kendimizi toplum sorunlarından soyutlamamamız gereklidir. Toplum sorunlarına değinirken kendi sorunlarımızın da çözüme kavuştuğunu görürüz.

Ayrıca, Cengiz İlhan arkadaşımın çok haklı olarak değindiği gibi, mesleğin onurunu koruyabilmek için örgütlenmek durumundayız. Ben avukat olarak müvekkilimin davasını dinliyorum, konuşuyorum. Sonra iş para sorununa geliyor. Bu işi anlayamıyorum, beceremiyorum. İşin içine para girdiği zaman mesleğin onuru kaybolup gidiyor. Başka ülkeler bunu çözüme kavuşturmuş. Avukat para sorununu konuşmaz. Yalnız dava ile ilgilenir, para işleriyle başkası uğraşır. Bu bir örgüt ve örgütlenme işidir. Baroların ve Barolar Birliğinin bütün bunlar üzerinde de durması ve yeni bir örgütlenme biçimi getirilmesi gereklidir. Bunu araştırmak, ülke gerçekleriyle bağdaştırmak, geniş çapta bir çalışma ister. Şimdilik soruna sadece değinmekle yetinmek istiyorum. Teşekkür ederim.

Av. M. TANER ÜNLÜ — Ben teşekkür ederim... Buyurun sayın Öklem, söz sırası sizin..

Av. NECDET ÖKLEM — İskender kardeşim beni yanlış anladığınızı zannediyorum. Ben Anayasa eleştirilmez demedim. Ben Anayasa tasarıları birçok kurumlar tarafından hazırlanmalıydı dedim. Hazırlanmamasını eleştirdim. Hatta bu eleştirim geçenlerde tanıştığım Hukuk Fakültesi sayın dekanına da ilettim.

...Şimdi efendim, daha önce de arzettim. Baronun, genel kurul toplantısına ilk kez 1947 yılında, mesleğe başladığım yıl katıldım. O zaman, hep hatırlayacağımız, -bir kısmına sizler de yetiştiniz yaşlı meslekdaşlar- sanki avukatlık mesleği bizatihi sefalet mesleği imişcesine «İhtiyarlığımızda ne olacağız? Cenazemizi kim kaldıracak?» gibi yakınmalar içindeydiler.. Bu yakınmalara tanık oldum.. Yıllar yılları kovaladı. Çok sonraları Sosyal Sigorta sistemi geldi.. Bir avukat ömrünü verdiği mesleğinde yarınlarını garanti edecek bir birikim yapamıyacak, başka bir güç gelip, onu böyle bir içtimaf muavenet altına alacak!..

Önce meseleye bakış açımızı değiştirmemiz lâzım.. Yani avukatlık esasında verimli bir meslektir. Ama gereğince değerlendirilmemiştir.

Onu verimli hale sokmak demek haksız kazançlar sağlamak demek değildir. Tüm fonksiyonlarına işlerlik kazandırmak demektir...

18 yıl geçti. Daha Barolar Birliği yok. 17 Baro başkanı ile birlikte zamanın Adalet Bakanı Hasan Dincer'i ziyaret ettik. Avukatlara noter yetkisi verilmesi önerimi ortaya attım. «İyi ama» dedi, «hemen her gün bir noter sulistimali olmaktır. Sizin dediğinizi yaparsak, düşünün ne kadar noter yetkilisi ve ne kadar sulistimal olacak!» Kendisine şu cevabı verdim: «Bir insan ahlaki redafet içinde olabilir ve sulistimal yapabilir. Ama bürolaşmada üç veya beş hukukçu bir arada olacak. Bunların tümünün ahlaksızlıkta ittifak edecekleri düşünülemez. O bakımdan, otokontrol mekanizması bulunacak. İkinci olarak, Baronun ve Barolar Birliğinin denetimi girecek. Savcılık ve Bakanlık kontroli de devam edecek...»

Bunun üzerine Bakan, Hukuk İşleri Genel Müdürünü çağırıp, durumu ona anlattı ve hazırlanmakta olan yeni Noter Kanununa bu yolda hüküm konulması çalışması yapılması talimatını verdi. Ne yazık ki, o sıralarda benim görev sürem doldu. Ve maalesef, konunun üzerine giden olmadı.. Sitem diye değil, gerçek olduğundan bunu üzülerek söylüyorum...

Zamanın Başbakanı ile de iki konuyu konuşmuştuk. İstanbul Baro Başkanı merhum Ferruh Dereli ve Ankara Baro Başkanı Oktay Çubukgil ile birlikte.. Asliye mahkemelerinde avukatla temsil zorunluluğu getirilmesinde ısrar ettik. Başbakan, Anayasanın herkesin dava açıp hakkını arayabileceği yolundaki hükmünü öne sürerek, böyle bir kuralın vatandaşın dava açma ve takip etme özgürlüğünü kısıtlamak demek olacağını ileri sürdü. Cevaben dedim ki: «Anayasada mülkiyet hakkı da mutlaklıktır. Ama, ben bir mimara çizdirmeden ve belediyeden ruhsat almadan inşaat yapamıyorum.» Başbakan: «Onda kamu yararı var» deyince: «Bunda kamu yararı daha da önemli.. Çünkü Asliye Hukuk Mahkemeleri şekle bağlıdır. Vatandaş bunları çoğunlukla bilmez. Usulü bilmediğinden de çoğu zaman bir avukatın karşısında yenik düşer.. Diyeceksiniz ki, yoksul vatandaşlar ne yapacak? Kanunda adli müzaheret mekanizması var, o takviye edilir...» cevabını verdim. Bu da yürümedi. Olduğu yerde kaldı.

Derdimiz şu: Biz bir araya gelemiyoruz arkadaşlar.. Yıllar önce İstihlak Kooperatifi kurmadık mı?. Aradan yirmi yıla yakın zaman geçti.. Cezaevleri ile anlaşıştık. Ürettiklerinden bize de vereceklerdi. Beyler sokağında şimdi arşiv olan binanın cadde üzerindeki büyük oda bize verilecekti. Orası satış yeri olacaktı. Hüzünle söyleyeyim, kooperatif ataletten bir süre sonra feshedildi!..

Hukukçular Derneği de bizim zamanımızda kuruldu. Hangi amaçla? Mütalâa salonu olacak, Batıdaki gibi, kısmen oyun, kısmen apertif yerli... Ne oldu sonra?.. İlk açtığımızda kültür geceleri düzenledik. Amaç saptırıldı..

Herşeyden önce, aramızdaki soğukluğu eritmemiz lâzım. Bir amaç için bir araya gelemiyoruz.. Hastalığın kökenine inelim. Birbirimizi istikrap ediyoruz, beğenmiyoruz, aramıyoruz!.. Bir araya gelmek sevgiyle, kucaklaşmakla olur.. Sen bir yana çekersin, ben bir yana, öbürü başka yana... Bir araya gelmedikçe, ittifak etmedikçe hiç bir mücadeleye girişemeyiz.. Mesleğin ve baroların saygınlığı böyle sağlanabilir.

Yanlış anlamayın, bana çok ters geldiği için bir örnek vereceğim: Vaktiyle Barolar Birliği Başkanı olan zatın gazetelerde bir beyanat çıkmıştı. Ali Elverdi adındaki bir emekli General, bir partiye girmiş.. Başkan olarak zat bunu eleştiriyor.. Hakimlikten ayrılan kişiler partilerden aday olmamalıymış vesaire... Sormaz mıyım ben: «Bundan bana ne, barolara ne? Sen benim siyasi eğilimimi temsil etmiyorsun ki. Sen baronun ve mesleğin sorunları ile uğraşacaksın..» Bundan altı ay kadar sonra da o zamanın Anayasa Mahkemesi başkanı emekli olup öteki partiye girdi.. Başkandan ses seda yok... Olmaz böyle iş kardeşim, saygınlığın kalmaz!.. Madem ki yasa tasarıları hazırlamak, hatta yasaların eleştirisini, uygulamalarını denetlemek imkânımız var, bu konularda sesimizi duyurup haklı davalara sahip çıkmalıyız..

Öncelikle avukatları bürolaştırıp, noter yetkileri tanınması için girişimlerde bulunulmalıdır. Noterler tasdik ile mükelleftir, tanzim yetkilerinde değildir. Oysa şirket sözleşmelerini bile noterler tanzim ediyorlar. Bunu da kesin çizgilerle ayırmalı, bir avukat tarafından hazırlanmayan belgeler tasdik edilmemelidir.. Cengiz kardeşimin dediği vasiyetname memleketimizde çok hassas konu. Batı'daki gibi değil. Güvenmez... Kanunda hüküm var, Sulh Mahkemesidir, düzenlesin, kaşaya koysun.. Kabul, itimat eden avukata versin. Ama...

Av. CENGİZ İLHAN — Hayır, örnek olarak vermiştim.

Av. NECDET ÖKLEM — ...bir çok.. Yani Noter'in yaptığı.. Noterlere ne gerek var bey kardeşlerim, ne gerek var? Bürolar halinde çalışmayı getirdiğiniz zaman, senin dediğin gibi, kapıdan giren insan evvelâ gidecek başkâtibeye uğrayacak, oranın ücretini mücretini orda konuşacak, danışma bedava olmaktan çıkacak Bir çok, sayılmayacak kadar faydaları var. Bu uğurda mücadele yapalım. Meselâ, alın arzu halkileri.. Bizim zamanımızda da mücadele edelim dedik, yıllar yıllar kovaladı, hepimiz hüsnüniyetle eğildik mücadeleye. Bir gerçeği kabu-

edelim, toplumun bu çeşit adamlara ihtiyacı var. Disiplin altına alacak bir yasa hazırlayalım. Baroların denetimine verelim.. Bunlar İcraya gittiği zaman; ben gittiğim zaman dosya çıkmaz, o gittiği zaman yüz-gözdür, hemen çıkar. Tapuya gittiği zaman öyle... E, bunları niye disipline etmiyelim?.. Yani mesleğin o kadar çok sorunları var ki, saymakla bitmez.

Zamanınızı işgal etmiyeyim. Benim düşüncem, bu istikamette tartışmaları, sık sık bir araya gelip yapalım, düzenlemeler ayarlayalım.

Av. CENGİZ İLHAN — Ben izin verirsiniz bir küçük hatırlatma yapacağım.. Efendim, 1136 yürürlüğe girdiği zaman hatırlarsınız, 1136 da avukatlık görevinin içerisine bir de iş takibi ithal edilmişti. Yani...

Av. NECDET ÖKLEM — İhtilâfsız işler..

Av. CENGİZ İLHAN — ..Evet. Yani bu işleri yürütmek de avukatların görevi arasına giriyordu ve bir Türk yurttaşı, ancak furuu ilişkisi olursa bir başkasının işini, yani oğlu veya babası.. takip edebiliyordu. Bunun dışında muhakkak avukatların takip etmesi gerekiyordu. Bu, gene hatırlarsanız, '69 seçimlerinde seçim mücadelesi, aşağı yukarı 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun sırtında yapıldı. Bütün siyasi tegekküller ve gazete yazarlarımız, avukatlara tanınan bu iş takibi yetkisine şiddetle karşı çıktılar. Yine hatırlarsanız, başta Kontenjan Senatörleri olmak üzere bir çok parlâmenterler ve siyasi partiler, avukatlığın kamu hizmeti niteliğine karşı Anayasa Mahkemesine dava açtılar. Büyük çalışmalarından sonra o kamu hizmeti niteliği korundu. Anayasa Mahkemesi reddetti amma, 35. madde zannediyorum, değiştirilerek herkes bir başkasının işini de takip edebilir hale geldi. Bir bakıma o zaman bizler de buna karşı çıkmak cesaretini gösteremedik. Neden gösteremedik?.. Bazı meslektaşlarımız, trafik takip bürolarının emrine girmeyi, avukatlık onuruna tercih ediyorlar idi. Bunu bir amaç olarak arzettiği bulunuyorum.

Av. İSKENDER ÖZTURANLI — Böylece bu toplantı bitti.

Av. TANER ÜNLÜ — Ben önce bir saptama yapmak istiyorum, bu konuşmalardan, avukatlık mesleğinin bir kısım sorunları gözöğündünde, yargının da bir kısım sorunlarının örneğin işyükünün azalması gibi, kendiliğinden çözülebileceği gibi bir sonuç çıktı.

Av. NECDET ÖKLEM — Öyle değil.

Av. CENGİZ İLHAN — Bence o da mümkün. Azahr. Onları da tartışmak lâzım..

Av. NECDET ÖKLEM — Azalır da, yüzdeyüz değil.

Av. TANER ÜNLÜ — Bugün sizlerin değerli vakitlerinizi oldukça işgal ettik. Ancak sizlerin de kabul edeceğiniz gibi, henüz sorunların çok az bir bölümüne belki de daha çok avukatın sorunlarına değinemedik. Herşeyden önce zaman elvermedi buna. Kabul ederseniz bu söyleşiyi ileriki bir tarihte sürdürmek üzere ara vermiş olalım. Teşekkürler ediyorum. ■

AJİTASYON NEDİR?

Ahmet ÇALIK (*)

Sanık, hırsızlık suçundan gözaltına alınmıştır. Emniyetçe alınan hazırlık ifadesinde «bülbül» gibi herşeyi en ince ayrıntısına kadar anlatarak suçunu ikrar etmiştir. Bu ikrardan sonra hiçbir kimse ile görüştürülmediği halde, görevli zabıtaca çıkartıldığı yargıç karşısında ise hazırlık ifadesinin tam tersine suçu inkâr ederek emniyet ifadesinin fiziki baskı ve eziyet neticesinde kendisine zorla imza ettirildiğini beyan etmiştir.

Yargılama sırasında bu nokta dile getirildiğinde yargıç ifade alan görevlileri tanık olarak çağırır. Dinlenen komiser yardımcısı savunmanın doğru olmadığını, hazırlık ifadesinin düzgün alındığını, dayak atılmadığını söyler. Bu arada kendilerinin çeşitli sorgulama yöntemleri bulunduğunu, sanığa da bunlardan «ajitasyon» yönteminin uygulandığını da beyan eder. Ancak bu son beyan zapta yazılmayınca sanık vekili tanıktan bu «ajitasyon» un ne demek olduğunu sordurduğunda alınan ve tutanağa da yazılan cevap şudur: «Ajitasyon sanığı rahatlatma, hür iradesi ile ifadesine başvurma demektir.»

ELEKTRİKLİ COPU TANIYALIM

Melih AŞIK (**)

İstanbul'da açılan Uluslararası Savunma Gereçleri Fuarı'nda «elektrikli cop» da tanıtılıyor. Tanıyınca elektrikli copu adeta ısıtıyorsunuz. Arkadaşımız Musa Ağacık copun Türkiye temsilcisi Orhan Akgün'le konuştu :

- «Orhan Bey bu coplar göreve başladı mı?»
- «Henüz değil. Emniyet Müdürlüğü bir ihale açtırmıştı. İleri tarihe ertelendi. Ancak emniyet için 500 adet getireceğiz.»
- «Tanesi kaç?»
- «300 mark civarında. Yani 100 bin lirayı aşıyor.»
- «Nedir bu copun özelliği?»
- «Öldürmez, sakat bırakmaz, sadece kısa süreli bir şok yaratır.

(*) İzmir Barosu Avukatlarından

(**) Milliyet Gazetesi Yazarı

Bir sivil savunma aracıdır. Pille çalışır. Aslında insan sağlığına yararı dahi var.»

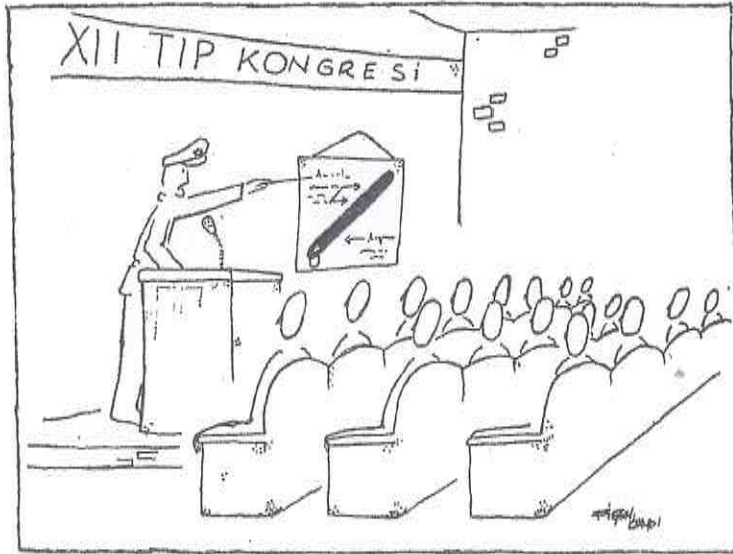
— «Ciddi mi? Ne gibi?»

— «Efendim bu coplar akupunktur sistemine göre geliştirilmiş. Sinirlere elektrik yolluyor. Düsseldorf Üniversitesi'nin yaptığı bir araştırmaya göre kalp hastalıkları dahil birçok hastalığa iyi gelyormuş.»

— «Yani tedavi için artık hastaneye gitmektense bir karakola uğramak kâfi gelebilecek, öyle mi?»

— «Heh heee.»

28/11/1986 - Milliyet)

ADLİYENİN BAŞLICA SORUNLARI

Mehmet BALAY (*)

BİNA SORUNU :

a) Hizmet yerleri :

Adliye binaları Türkiye genelinde adalet hizmetinin onuruna ve iş hacmine yeterli değildir. Bazı yerlerde Belediye'nin, bazı yerlerde Hükümet konaklarının alt katlarında dar, sağlığa elverişsiz bölümlerde hizmet verilmektedir. Binaların hizmetin niteliğine göre uygun biçimde düzenlenmesi, bağımsız yapılaşmalar için önlem alınması, günün ihtiyaçları değil 40-50 yıl sonrasının ihtiyaçları gözönünde tutularak hem çalışanların, hem iş sahiplerinin rahat edecekleri işyerleri haline getirilmesi uygun olur.

b) Konut Sorunu :

Yargıç ve Savcılara, tüm adalet personeline devletçe konut (lojman) sağlanmalıdır. Konut verilemeyen personele lojman sağlanabilen görevlilere tahsis edilen konutların kira değeri kadar konut yardımı sağlanmalıdır.

PERSONEL SORUNU :

a) Yargıç ve Savcı açığı :

Günümüzde 2000'e yaklaşan Yargıç ve Savcı açığının giderilmesi için duraksamadan önlem alınmalıdır. Bu konuda :

1 — Her yıl Ağustos ve Aralık aylarında olmak üzere yılda 2 kez sınav düzenlenmeli, yaz döneminde Fakülteyi bitiren ve Yargıç olmak isteyen gençlerin şimdi olduğu gibi 6 aydan fazla bekleyerek sınava çağrılmaları yerine okulun bitiminden kısa bir süre sonra sınava girme olanağı verilmelidir.

2 — Adaylık süresi kısaltılabilmelidir. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna ya da Adalet Bakanlığına bu konuda yasal yetki verilmeli, 1 yılını bitiren adayların gerektiğinde atanmaları yapılabilir.

3 — Adaylığı biten kişinin hemen mesleğe alınabilmesi için Bakanlıkta ve Kurulda bu işleri gözecek atamalara hız verecek kararna-

(*) İzmir Hukuk Yargıçlarından

meleri hazırlayacak elemanlar oluşturulmalı, geniş ve toplu kararname çıkması beklenmemelidir.

4 — Hakim adaylığına atamadan önce güvenlik soruşturması C. Savcısı veya Adalet Komisyonu başkanı tarafından bizzat yapılmalı, günün haberleşme kuruluşlarından yararlanılarak her adayın durumu 10 gün içinde açıklığa kavuşturulup Bakanlığa bildirilmelidir. Jandarma ve Polisten, muhtar ya da bekçiden yazılı bilgi gelmesi beklenmeli, soruşturmalar objektif olmalıdır.

5 — Hakimlik stajının 1. yılını bitiren adaya bulunduğu yerde veya aynı ağır ceza çevresinde Hakim veya Savcı Yardımcılığı yetkisi verilerek yanında çalışacağı Hakim veya Savcının denetiminde sorumluluk yüklenip daha iyi çalışma ve uygulamanın içine girmeleri düşünülmelidir.

6 — Nüfus artışına paralel olarak gittikçe artan iş yoğunluğunu karşılayacak yeni kadrolar tesis edilmeli, mahkemeler kurulmalı, bir Hakim veya Savcı'nın görebileceği işle davaların üst sınırı belirlenerek kadro ayarlaması yapılmalı, bazı yerlerde az, diğerlerinde çok iş yüklenmesi sureti ile oluşan dengesizlik giderilmelidir.

7 — Şimdiki uygulamaya göre kur'ası çekildiği, yeri belirlendiği halde kararname düzenlemeleri veya başka nedenlerle atandığı yere gönderilemeyen, aylarca bekleyen Hakim ve Savcılar hemen yerlerine gönderilmelidir.

b) Diğer Adalet Personelinin Durumu :

Mahkemelerin Yazı İşleri Müdürleri, İcra Memurları, Zabıt Kâtipleri gibi personelin maddi yükünün ağırlığı ve fakat buna karşı onlara verilen aylık ve ücretlerin azlığı herkesce bilinmektedir. Adalet hizmetine alınacak personelde mümkünse Adalet Yüksek Okulu mezunu olma veya daktilo kursunu bitirme, en az lise mezunu olma şartları aranmalıdır, verilecek ücretin onlar hakkında bazı olumsuz kanaatları ve kuşkuları ortadan kaldıracak düzeye getirilmesi, parasal sıkıntıdan kurtulmalarının sağlanması ve bu konudaki önlemlerin en kısa zamanda alınması için ilgili makamların harekete geçmesi gerekmektedir.

YARGIÇ GÜVENCESİ :

Yargıç ve Savcılarının coğrafi güvence altında bulunmalarını sağlamak için yasal değişiklik yapılmalı, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu, Adalet Bakanlığından ayrı bir teşekkül haline getirilmeli, atama ve yükseltme, yer değiştirme, cezalandırma veya ödüllendirme bu

kurulca yapılmalı, siyasi bir organ olan Adalet Bakanlığının bu konudaki yetkisi kaldırılmalıdır.

Hakim ve Savcılarının yükselme esasları yeniden gözden geçirilmelidir.

YASAL DÜZENLEMELER :

Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu gibi hukukun esası olan yasalarda günümüzün ihtiyaçlarını karşılayacak hükümler konarak beklenen değişiklikler hemen ele alınmalı, bu yasaların dili günümüz gençlerinin anlayabileceği biçimde yabancı kelimelerden arındırılmalı, ulusunuzun bünyesine uymayan ve hiç kullanılmayan maddeleri kaldırılmalıdır. Örneğin; Ceza Kanununda hapis ve para cezası dışında ana ceza tesbit edilmemeli, ağır hapis, hafif hapis, ağır para cezası gibi ayrımlara son verilmelidir. Cezaların yerine getirilmesi kesin ve sade prensiplere göre yapılmalıdır. Mahkemeler, Hukuk Mahkemeleri ve Ceza Mahkemeleri diye bölümlere ayrılmalı, Sulh Hukuk, Asliye Hukuk, Asliye Ticaret, İş Mahkemesi, Tapulama Mahkemesi, Kadastro Mahkemesi gibi ayrımlar ortadan kalkmalı, ancak uzmanlaşmış kişiler belirli konularda görevlendirilmelidir.

Her işin mahkemelerde çözümlenmesi yolundan dönülmelidir. Ekmeğin, çayın, kolonyanın bozuk evsafı olması, trafiğin ihlâl edilmesi, ormandan kaçak odun alınması veya ormansızlaşma hayvan sokulması gibi eylemler dava olarak mahkemeye getirilmemeli, Belediye zabıtasının, Trafik idaresinin, ya da Orman idaresinin alacağı önlemlerle veya terzip edeceği cezalarla kabahat nevinden olan suçların cezaları verilebilmelidir.

Hukuk alanında veraset belgesi, tapu kayıtlarındaki basit düzeltmelere ilişkin işler doğrudan mahkemelere dava açılarak değil, nüfus ve tapu idarelerinin tasarrufları ile karara bağlanabilmeli, anlaşmazlık çıktığı takdirde olay mahkemeye intikal ettirilmelidir.

AVUKATLAR HAKKINDA :

Avukat adaylarının adaylık süresince eğitimleri ve parasal yönden desteklenmeleri için Barolar tarafından önlem alınmalı, Barolar Birliği veya yerel Barolarda avukat adaylarına kredi sağlayacak kuruluşlar oluşturulmalıdır.

Mahkemelere açılacak dava dilekçelerinin, herhangi bir avukatın denetiminden geçirilip imzası alındıktan sonra mahkemeye verilmesi

sağlanmalı, böylece daha dava açılırken yapılan yanlışlıklar nedeni ile işlerin çoğalmasa önlenmelidir.

Kurum avukatlarının merkeze bağımlılıkları hususundaki katı tutuma son verilmelidir. Özellikle Yargıtay yoluna başvurmakta idare yararı bulunmadığı durumlarda bu yola gidilmemesi için avukata yetki verilmeli, idare aleyhine sonuçlanan davalarda her hükmün kurum avukatı tarafından otomatikman temyize gönderilmesi yöntemin-den vazgeçilmeli, idarelerin bu nedenle uğrayacakları zararlar ve zaman kaybı böylece önlenmelidir.

ADALET YAŞAMIMIZIN SORUNLARI

Ali BAYKAL (*)

Türkiye Baroları arasında seçkin bir yeri olduğunda kuşku bulunmayan İzmir Barosuna yayımı sürdürülen «İzmir Barosu Dergisi»nce, «ADALETİN SORUNLARI» konusunda düzenlenen soruşturma veya anket ile ilgili olarak söylenebilecek ya da yazılabilecek pek çok konu olmasına karşın, düşünebildiklerimizi ana başlıklar halinde aktarmanın yararlı görülebileceğini sanmaktayız.

Bu başlıklar neler olabilir?

A — Hukukta çevre kirliliği var mıdır?

Diğer bir deyişle koruyucu hekimlik gibi, koruyucu hukuk gerekli mi midir?

a— Örneğin Ceza ve Hukuk davalarının büyük bir bölümüne kaynak teşkil eden, taşınmaz mal, hukuki çekişmeleri değil midir? Bu anlaşmazlıkları kökünden kazıyacak tapulama ve kadastro çalışmaları ne zaman bitecek; var sayıldığı gibi 2000 yılında sonuçlanabilecek mi?

b— Miras hakkında kaynaklanan, yerine göre hukuk, yerine göre ceza davasının konusu olan miras anlaşmazlıklarının önemli bir nedeni olagelen, kütüğe kayıtsız evlilik ile nüfusa kayıtsız çocukların tam yazımları ne zaman sağlanabilecek?

c— Eski ve yeni olmak üzere nerede ise sayıları «Onbeşbine» varan yasalardan, hangisi yürürlükte, hangisi değil, hangi yasa diğerini değiştirmiş, hangisi yürürlükte olmasına karşın uygulanabilme olanağını yitirmiş konuları üzerine gidilmiş mi? Yoksa, bu işin altından değme hukukçular, değme resmi kuruluşlar bile kalkamazken; sorunlardan kurtulmanın yolunu «Kanunu bilmemek mazeret sayılmaz»da mı bulmuşuz?

d— Resmi verilere göre, kabaca toplam nüfusun 1/4 veya 1/3 ünün okuma yazma bilmediği kabul edilen yurttaşlar kesimi için Asliye Hukuk, Asliye Ticaret, Vergi ve İdare Mahkemelerinde «yazılı usul» ün benimsenmesi yurttaşlara nasıl açıklanabilir?

(*) İzmir 1. Asliye Ceza Yargıcı.

Örnekleri ile daha pek çok sorunu çözüm aranabilir umudu ile sıralamak mümkündür.

B — Yaşama Geçirilecek Bir Adalet Plânlaması

Nasıl Yapılabilir?

Böyle bir planlama kısa süreçte program, uzun süreçte plan olarak geliştirilip, uygulanabilir.

Her alanda olduğu gibi gereksinimlerin kaynaklardan fazla olduğu Adalet hayatını, ekonomiye dayanmayan bir sosyal yaşam biçimi olarak kabul etmeye olanak yoktur. Bu yüzden de, sosyo-ekonomik açıdan gelişme süreci içinde bulunduğu ifade olunan yurdumuzun «Plana dayalı adalet» kavramına ihtiyacı her zamankinden daha fazla hale gelmiştir.

a— Makro düzeyde bir adalet planı için :

aa— Adliyelerde yılda kaç davaya bakılmaktadır?

bb— Bu davaların yıllara göre artış hızı nedir?

cc— Ne kadar Yasa vardır? Bunların kaç yürürlüktedir?

dd— Ne kadar Adalet Binası var, ne kadarı eksik?

ee— Yapılması düşünülen Adalet Binalarının konumu ve mimarisi bakımından, hizmet ihtiyacı da düşünülerek, bir araştırma yapılmasına gerek görülmekte midir?

ff— Görevli Yargıç, Savcı ve Adalet Personeli adedi nedir, daha ne kadarına ihtiyaç vardır?

gg— Türkiye’de kaç avukat, kaç Baro vardır, dağılımları ve sayıları yeterli midir?

ğğ— Türkiye’de tutuklu ve hükümlü olarak cezaevi nüfusu ne kadardır, bunların ne kadarı çalıştırılabilmektedir, cezaevi adedi ve personeli yeterli midir?

hh— Türkiye’de ne kadar noter vardır, sayıca yeterli midir ve bunların döner sermayeli devlet kuruluşu haline dönüştürülmesi yararlı olacak mıdır?

ıı— Adliyeler, Barolar, Noterler ve cezaevlerinde çalışan hukukçu adedi ne kadardır?

ii— Türkiye’deki hukuk fakültelerinden yılda tahmini kaç öğrenci mezun olmaktadır, mezunlar yıllık dava, iş ve hizmet artışına göre

diğer işlerde çalışan hukukçular ayırık kalmak üzere, yargıçlık, savcılık, avukatlık ve noterlik ihtiyaçlarına yeterli midir?

jj— Adalet Meslek Lisesi ve Adalet Yüksek Okullarından yılda kaç kişi mezun olmakta, bunların ne kadarı göreve alınmakta, verilen mezun adedi ihtiyaca yeterli olmakta mıdır?

kk— Adli Sicil ve Adli Tıp kurumları ihtiyaca yeterli midir?

ll— Adaletin sağladığı devlet gelirinin (para cezası, harç, damga resmi, tereke ve icra paraları geliri, cezaevi gelirleri), bütçedeki gelir payı nedir; adaletin bütçeye yüklediği gider payı nedir?

mm— Adalet görevlilerinin ve yurttaşların adaletin değişik konularına yaklaşımını gösterir anket bilgileri sağlanabilir mi?

Konularının sayısal ve toplumsal verileri saptanmalıdır.

nn— Planda, kaynak kullanımında tasarruf yönünden işe yarar bina ve gereçler ile deneyimli ve yetişmiş eski görevlilerden en üst düzeyde yararlanılma yolu seçilmelidir.

oo— Makro seviyedeki Adalet Planının tahakkuk için öngörülen süre dikkate alınmak suretiyle yıllık bütçelere uygun yıllık programların yapılması ve gerçekleşmesine çalışılmalıdır.

ç— Adalet amacına yönelik plan hedefleri neler olmalıdır?

aa— Adaletin maddi araçları: Bina, araç ve gereç sağlanması, bunların bakım ve onarımının öngörülmesi,

bb— Adaletin insan gücü : Görevli ihtiyacının tesbiti, en kısa sürede sayıca ve etkinlikce görevli eksikliğinin giderilmesi, görevlilerin meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerinin sağlanması, avukatlık ve yargıçlık staj kurumlarının verimli ve işler hale getirilmesi ve her dalda çalışan hukukçu ve görevlilerin moral ve ekonomik dirliklerinin gün geçirilmeden sağlanması,

cc— Uygulamada birliği sağlamak ve eski dosya bilgilerinin saklanması, içtihad birliğine gidilmesi yönünden mikro film ve bilgisayar gibi teknik gelişmelerin adaletin emrine verilmesi mutlaka plana alınmalıdır.

dd— Yasalaştırma faaliyeti yönünden : Kişi hakları ilkelerini esas alan, Türk insanını uygar diğer uluslar insanından bir adım olsun geride bırakmayan, sık sık yasa değiştirilmesini önlemek bakımından ayrıntılar yerine ana ilkeleri belirleyen, kazanılmış hakları koruyan,

insan yaşamı ile yaşanan hayatın gerçeklerine karşı düşmeyen, insanımızı lâiklik dışı görüşler ile demokratik olmayan yönetim biçimlerinden mutlaka koruyan bir yasama faaliyeti biçimi seçilmelidir.

ee— Adaletin yaşanan hayattaki olagelen ve süregelen teknik gelişmeler nedeni ile her gün artan ve bir bakıma başvurulması zorunlu hale gelen bilirkişi gereksinimine (örneğin: tıbbi, balistik yazı, hesap, inşaat, trafik, uyuşturucu, mali, vs. gibi) resmi bilirkişilik kurumları ile cevap verilmesi planlamaya alınmalıdır.

ff— Savunmaya bir gün herkesin ihtiyaç duyabileceğinden hareketle, savunmanın suçlama ile başladığı kabul edilerek, avukatların görev ve yetkileri bu amaca göre belirlenmeli, korkusuz savunma için barolar ve avukatların mesleki güvenceleri geliştirilmelidir.

gg— Yaşayan tüm bireylerin bir gün davacı veya davalı, ya da mağdur veya sanık olarak yargıç karşısına gitmek zorunda kalabileceği varsayılarak, yargıçların, iyi yetişmiş, bilgili, dengeli, geçim, yaşam, konut, sağlık, dinlenme, yoksulluk, dertlerinden uzak, görüş ve siyasal düşünce ayrılıklarına tarafsız bakabilen, haksız yere atanma, yetkilendirilme, görevden alınma korkularından arınmış, insan sevgisi ile dolu, adalet, hakkaniyet, doğruluk kurallarına sınıksız bağlı, görevlerinde tam bağımsız ve sorumluluk taşıyan dürüst insanlar olmasını sağlayıcı bütün tedbirlerin alınması olanakları planda sosyo ekonomik gerçek olarak yer almalıdır.

Sonuç olarak söylenip yazılabilecek pek çok şey olmasına karşın, denilebilir ki; insanoğlu hiç bir zaman mutlak adaletle ulaşamamıştır. Ne var ki Türk insanının, hatta insanlığın özlemi, gerçeğin ve adaletin mutlaka bulunması, hakların korkusuzca savunulması, görevlerin gereğince ve tertemiz yapılması, adaletle korkusuz, bilgili, tarafsız, dürüst, cesur, bağımsız, sabırlı, dengeli, insanca yargıçlar eli ile ulaşılmasıdır.

LÂİK DEVLET LÂİK HUKUK LÂİK TOPLUM

M. İskender ÖZTURANLI (*)

GİRİŞ :

Bağımsızlık savaşından sonra ülkemizde lâik bir devlet kurulmuş, lâik bir hukuk yaratılmıştı. Ama lâik toplum, hoşgörür toplum çok uzaklardaydı. Toplumun belirli bir düzeye erişebilmesi için zamanın geçmesi, kafaların değişmesi, doğu düşünce biçiminden batı düşünce biçimine geçilmesi gerekliydi.

Atatürk'ün en büyük amacı, özgür ve uygar bir toplum düzeni kurmaktır. Bu yolda güçlü adımlarla yürüyorduk. Atatürk Türkiye'sinde din, oy toplama aracı olmaktan çıkarılmıştı. Devleti yönetenler, din duygusunun sömürülmesini başkalarına yasakladıkları gibi kendilerine de yasaklamışlardı. Devletin başında bulunanlar, öncelikle kendi davranışlarıyla başkalarına örnek oluyorlardı. Lâik devlet ve lâik hukuktan sonra, lâik topluma da ulaşabilirdik bu yoldan yürüyerek.

Ama ne var ki, bu doğrultuda yürümedik, yürüyemedik. Özellikle çok partili düzene geçtikten sonra, çoğu politikacılar dinsel duyguları sömürerek Parlamento'ya gitme yarışına koyuldular. Din duygusu, bir vicdan sorunu olmaktan çıkarılarak, iktidara geçme ve iktidarda kalma davası haline getirildi. Bu konuda bir geri, bir ileri gittik. Bu ilkedan ödünler vere vere bugünlere ulaştık. Lâik toplumu gerçekleştirmek bir yana, lâik devleti ve lâik hukuku tehlikelere attık zaman zaman.

Oysa lâiklik, Türk devletinin temel taşıydı. Türkiye Cumhuriyeti'nin sigortası ve garanti belgesiydi. Lâiklik yaşatılamazsa «Devlet ölürdü. Cumhuriyet Anayasaları lâiklik ilkesini «Bütün genişliği ve devrimci atılımıyla üstün bir hukuk kuralı» olarak benimsemişti (1). Çağdaş uygarlık düzeyine ancak lâik bir yönetimle ulaşılabilirdi.

1876 Anayasası :

Cumhuriyetten önce siyasal alanda lâik bir devlet, lâik bir toplum hiç bir zaman düşünülmemiştir. Devlet, anayasasıyla birlikte te-

(*) İzmir Barosu Avukatlarından

(1) Tarık Zafer TUNAYA. İslamcılık Cereyanı. S. 288.

okratik bir devlettir. Toplum, tüm örgüt ve kuruluşlarıyla birlikte teokratik bir toplumdur. Devlet, «Din yasalarına göre yönetilmektedir.» Devleti yönetenler, din kurallarına bağlı ve saygılı olmak zorundadırlar. 1876 tarihli ilk anayasa bunu açıkça belirtmiş ve «Devletin dini, dini islâmdır» yargısını benimsemiştir. Bu nedenle 1. Meşrutiyet anayasası dine ağırlık tanıyan bir anayasadır. Din, topluma ve devlete egemendir.

1908 Anayasası :

İkinci Meşrutiyet büyük bir sevinç ve bayram havası içinde başlamıştır. Özgürlük gelmiştir yurda, adalet gelmiştir, eşitlik gelmiştir. Ama ne var ki çoğunluğun haberi yoktur bu düşüncelerden, bu ilkelere. Kendi akıllarınca Meşrutiyetçiler her şeyi getirmişlerdir. Çok şeyi unuttuklarının farkında değildirler. Bunların arasında lâiklik ilkesi de vardır. Hiç kuşkusuz Abdülhamit'in 33 yıllık istibdadından hemen sonra toplumun tüm katmanlarıyla birlikte özgürlük düşüncesini özümsemesi olanaksızdır. Özgürlüğün bulunmadığı bir ortamda lâiklikten söz edilemeyeceği ise çok doğaldır. Çünkü lâiklik özgür düşüncenin bir ürünüdür. Bu nedenle 1908 Anayasası, «Devletin dininin islâm dini olduğu» tümcesini yinelemiş, devlete dinsel kurallara göre davranmak zorunluluğu yüklemiştir. Lâik devlet çok uzaklardadır.

Cumhuriyet Anayasaları :

Ulusal savaş başlamadan önce Türk toplumu anayasasıyla da dinsel bir karakter taşımaktadır. İslâm dini, devlet dini olarak benimsenmiştir. Bağımsızlık savaşından sonra yürürlüğe giren ilk anayasa 1924 Anayasasıdır. Savaş yıllarında amaç, «Hilâfet ve saltanatın kurtarılmasıdır.» O günkü koşullarda başka türlü düşünmek olanaksızdır. Toplumsal gerçekler başka düşüncelere izin vermemektedir.

Lâikliğe doğru ilk adım Saltanatın kaldırılmasıdır. Öteki adımlarsa Cumhuriyetin kurulması ve Hilâfetin kaldırılması olaylarıdır. Bu aşamalar sonucunda siyasal iktidar Tanrıdan alınıp ulusa veriliyor, gökten yere indiriliyordu. Artık siyasal iktidarın ayağı bulutlara değil, toprağa basacaktı. Ümmet kavramından ulus kavramına geçiliyordu. İslâmcılık bırakılıyor, müslümanlık korunuyordu. Tam olmasa bile teokratik temellerden biraz daha uzaklaşıyordu. Lâik devlete doğru hızla gidilmekteydi. Din devleti görüşü, yerini ulus devleti görüşüne bırakıyordu.

Ama ne var ki 1924 Anayasası, 1876'danberi çıkarılan anayasalarda bulunan bir yargıyı yinelemektedir: «Türkiye Cumhuriyetinin dini, islâm dinidir.» Ayrıca Anayasa'nın 26. maddesinde «Şer'i hü-

kümlerin Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yerine getirileceği» yargısına yer verilmiştir. Milletvekilleri ve Cumhurbaşkanı «Vallahi» diye andırmaktadırlar. Ancak 70. madde ile vicdan özgürlüğü açıkça korunmakta ve Anayasa tüm öteki maddeleri ve özü ile lâik bir nitelik taşımaktadır. Uygulamada ise lâik düşünceye büyük bir ağırlık tanınmıştır. Din devleti sözcüğünün anayasada yer almaması için henüz koşullar tam, ortam elverişli değildir. Mahkemelerin uygulamak zorunda oldukları dinsel kaynaklı bir Mecelle vardır yürürlükte. Her şeyden önce bunun değiştirilmesi, lâik karakterli bir «Yurtdaşlar Yasası»nın çıkarılması gereklidir. Nitekim önce bu iş yapılır. 1926 yılında Şeriat hukukundan arınmış bir yasa meydana getirilir. Aile hukukunda, miras hukukunda ve mal ilişkilerinde lâik tutumlu bir Yurtdaşlar Yasası ortaya çıkar. Çağdaş uygarlığa giden yol bulunmuş olur böylece. Hukuk alanında yapılan bu değişiklik, «Çağdaşlaşma sürecinin özüdür.» (2)

Daha sonra Atatürk 1927 yılında «Büyük Söylev»iyle çıkar Türk toplumu karşısına. Atatürkçülüğün düşünce kaynaklarından biri olan Söylev'de bu konuyu şöyle anlatır : «Cumhuriyetin kuruluşundan sonra da, yeni Anayasa yapılırken, lâik hükümet teriminden dinsizlik anlamı çıkarmaya eğilim gösterenlere ve bundan yararlanmak isteyenlere fırsat vermemek amacıyla, yasanın ikinci maddesini anlamsız kılan bir terimin konulmasına göz yumulmuştur. Anayasa'nın ikinci ve yirmialtıncı maddelerinde gereksiz görünen ve yeni Türkiye Devleti ile, Cumhuriyet yönetiminin ilerici niteliği ile bağdaşmayan terimler, devrim ve Cumhuriyet yönetimi bakımından, o zaman için sakıncasız saydığımız ödümlerdir. Ulus, Anayasamızdan bu gereksiz terimleri ilk elverişli zamanda kaldırmalıdır.» (3)

İşte bu gereksiz terimler 11 Nisan 1928 tarihli bir değişiklikle Anayasa'dan çıkarılmış, Anayasa özüyle olduğu kadar sözüyle de lâik bir nitelik kazanmıştır. 5 Şubat 1937 yılında da söz konusu ikinci maddede, açıkça «Lâik» sözcüğü eklenerek, Türkiye Cumhuriyeti tam anlamıyla lâik bir devlet durumuna getirilmiştir. Ulusal bağımsızlık anlayışından özgürlük düşüncesine, bu düşünceden de lâik bir devlet yönetimine geçilmiştir.

1961 Anayasası :

Gerek devlet yönetimi, gerekse lâiklik açısından 1924 Anayasası uzun süre tartışma konusu yapılmamış, devlet bu anayasa ile kusur-

(2) Niyazi BERKES. Türkiye'de Çağdaşlaşma. S. 466.

(3) ATATÜRK. SÖYLEV. Türk Dil Kurumu Yayınları. S. 524.

suz biçimde yönetilmiştir. Ancak 1950 yılında dinsel öğelere ağırlık tanıyan bir iktidar kurulmuştur ülkemizde. Bu iktidar henüz ilk günlerinde Türkçe ezanı Arapçaya dönüştürmüş, lâik devlet ilkesinden ödünler vermeye başlamış ve sonunda 1960 devrimine neden olmuştur.

1961 devrim Anayasası lâik devlet açısından dünyanın en ileri anayasalarından biridir. Bu anayasada dinin bir daha politikaya karıştırılmaması, ya da politikacının dinsel duyguları sömürmemesi için özel maddelere yer verilmiştir. 1924 Anayasasında yalnız devletin lâik olduğu belirtilmiş, başkaca bir açıklama ve düzenleme düşünülmemiştir. Çünkü devletin başında devrime inanmış bir kadro vardır. Bu kadro, din duygusunun sömürülmesine hiç bir zaman izin vermemiştir. Din 1950 yılına kadar sömürü aracı olmaktan çıkarılmıştır.

1950 yılında ülke yönetimini eline alan yeni iktidar, din duygusunu politik çıkarlar yolunda kullanmaktan çekinmemiş, bu duyguyu kanunla yasaya sömürmüştür. Bu nedenle 1961 Anayasası, önceki olayların etkisiyle, lâiklik ilkesine büyük bir önem vermiş, onu ayrıntılı biçimde ve özenle korumaya almak istemiştir. Kötüye kullanılmasını önlemek için, öteki özgürlüklerin yanında din özgürlüğüne de bir sınır getirmiştir. Bu sınır lâikliğin aykırı düşünceler değil, lâikliğe aykırı eylemlerdir. «Lâiklik ilkesini zedeleyecek olan davranışlar, lâikliğe aykırı düşüncelerin eylem alanına dönüşme noktasıdır.» Çünkü lâiklik, özü gereği kişiye bağlı özgürlükleri ortaya çıkaran, koruyan bir ideolojidir. O nedenle lâikliğin korunması, aslında kişisel özgürlüklerin korunmasından başka bir şey değildir. (4)

1961 Anayasası, kişisel özgürlükleri ve bu yoldan din özgürlüğüne de lâikliğin korumak için bir sınırlama yapmıştır. Bu sınırlamanın, Türk toplumunun çektiği çilelerin göz önünde tutulması sonucunda yapılmış gerçekçi bir sınırlama olduğu söylenebilir. 19. maddenin son fıkrasıyla getirilen yasak dışına çıkanlar ya da başkalarını bu yolda kışkırtanlar «Yasaya göre cezalandırılacak, siyasal partiler Anayasa Mahkemesince temelli kapatılacaktır.»

Ne var ki bu sorun bugüne dek yasalarla, yasaklamalarla ve sınırlandırmalarla çözüme kavuşturulamamıştır. Bu yasalara aykırı davranışları nedeniyle kapatılan partiler, aynı kişilerce yeniden kurulmuşlardır.

(4) Çetin ÖZEK. Türkiye'de Lâiklik. S. 295.

1982 Anayasası :

1982 Anayasası da, 1961 Anayasası gibi lâikliğe önem ve değer veren bir anayasadır. Hatta bu anayasa ile lâiklik ilkesi daha dikkatli biçimde korunmak istenmiştir. 1961 Anayasasında yalnız «Devlet şeklinin cumhuriyet olduğu hakkında anayasa hükmünün değiştirilemeyeceği ve böyle bir değişikliğin teklif bile edilemeyeceği» yazılıdır (m.9). 1982 Anayasası ise, yalnız cumhuriyetin değil lâikliğin de değiştirilemeyeceği ve böyle bir değişikliğin teklif bile edilemeyeceği yargısını getirmiştir (m. 4). Anayasanın 24. maddesi din ve vicdan özgürlüğünü tıpkı 1961 Anayasası gibi düzenlemiştir. Ne var ki aynı madde ile din kültürü ve ahlâk eğitiminin ilk ve orta öğretim kurumlarında zorunlu derslerden sayılması büyük bir tutarsızlıktır. Zaten 1982 Anayasası gerek özgürlükler açısından, gerekse hukuk devleti bakımından olumsuzluklarla doludur. Örneğin idarenin bir çok işlem ve eylemini yargı denetimi dışında bırakmakla kalmamış, Türk Ceza Yasası'nın 141, 142 ve 163. maddelerine de anayasal bir güç kazandırmıştır. Bilindiği gibi düşünce özgürlüğü açısından 141 ve 142. maddeler neyse, vicdan özgürlüğü açısından da 163. madde odur. Bu maddeler eylemi değil, düşünceyi cezalandırmaktadırlar. 1982 Anayasası ise düşünceyi suç sayan bu maddeleri korumaya almıştır. Bundan böyle düşünce ve düşünceyi açıklama özgürlüğü, yalnız Türk Ceza Yasası ve mahkeme kararlarıyla değil, anayasa ile de suçlanıyor demektir. Şimdi işimiz daha zorlaşmıştır. 141, 142 ve 163. maddelerin kaldırılması için, önce anayasanın değişmesi gerekmektedir. Konu, anayasa düzeyine aktarılmış bulunmaktadır.

Toplum olarak bugüne değin karşılaştığımız güçlükler, çektiğimiz çileler, düşünceyi suçlamanın gereksiz olduğunu yeteri kadar öğretmiş olmalıydı bize. Bu dava zorla ve cezalandırma ile kazanılacak bir dava değildir çünkü. «İnsanları zorla mutlu kılmaya çalışmak» doğru bir davranış biçimi değildir ayrıca. Zor'un bulunduğu yerde mutluluk yoktur. Güc'ün, yıldırı'nın girdiği bir alanda da özgürlüğü bulamazsınız kolay kolay. Bu konu daha çok toplumun törel yapısıyla ilgilidir.

Atatürk, hiç bir zorlamaya gitmeden bu törel yapıyı değiştirmeye, Türk toplumunu uygarlık düzeyinin üstüne çıkarmaya çalışıyordu. Lâik devlet ve lâik hukuktan sonra, lâik toplumu yaratma çabasındaydı. Atatürk için en büyük amaç, ulusun mutluluğuydu. Halkçılık, devrimcilik, lâiklik gibi ilkeler araçtan başka şeyler değildi. Oysa şimdi lâiklik ve lâik cumhuriyet amaç olmuştur bizim için. Atatürk yolundan ayrıldığımız için bu durumlara düşmüş bulunmaktayız. Lâikliğin gereği gibi uygulanmaması nedeniyle, gericilik tehlikesi büyük boyut-

lara ulaşmıştır. Bunu görmezlikten gelmek aymazlıktan başka bir şey değildir.

Daha çok son zamanlarda dinsel bir kurumlaşma, dinsel bir örgütlenme göze çarpmaktadır. Bu dinsel kurumlaşma yürürlükteki yasalarla önleneyeceğine, yeni yasalar çıkarılarak adeta desteklenmektedir. Örneğin önce Müslüman-Türk sentezinden yola çıkılarak Türk Ceza Yasası'nın 175. maddesi gereksiz yere değiştirilmiş, «Allaha, peygambere, dine, mezhebe, dinsel duygulara» küfredenlerin cezaları arttırılmıştır. Sonra 6/3/1986 tarihinde 3266 sayılı «Küçükleri Muzır Negriyattan Koruma Yasası» ile oluşturulan İnceleme Kurulu'nda bir din görevlisine yer verilmiştir. Daha sonra 3294 sayılı «Sosyal Yardım- laşma ve Dayanışmayı Teşvik Yasası» ile kurulan Mütevelli Heyeti'ne Müftüler de alınmıştır. Bundan böyle mahallenin, köy'ün, fakir fukarasını müftüler, imamlar ve vaizler saptayacak demektir. Görülüyor ki dinsel kurumlaşma, devlet yolu ile lâik hukuku tehdit etmektedir.

Atatürk'ün güzel deyişiyle söyleyecek olursak, «Türk halkı, tertemiz insanlar, bilmezsiniz ne kadar yenilik yandaşıdır. Vatanımız da engeller, hiç bir zaman bu yoğun topluluktan gelmeyecektir.» Gerçekten gelmemiştir de. Engeller her zaman «Ulus'u yeniliklere, uygarlığa, devrime karşıymış gibi gösterenlerden, halkı kısıktanlardan, halkın geri kalmışlığından çıkarları olanlardan gelmiştir.» (5)

SONUÇ:

Türk toplumu bugün, din ve gericilik konusunda ve lâiklik ilkesi anlayışında bir kavram kargaşasına sürüklenmek istenmektedir. Bu kargaşa daha çok üst düzeyde yaratılmaktadır. Bir kısım politikacılarımız, gericiliğin dört yanımızı sardığını ileri sürerken, ötekiler, gericiliğin adını bile ağızlarına almamak istememektedirler. Şariat devleti ve şariat hukuku isteyenlerin sayısı gittikçe arttığı halde, bunu görmezlikten gelmektedirler. Şu ya da bu nedenle gizli ve maskeli din eğitime izin vermektedirler. Bu davranışlar Atatürk'ü ve cumhuriyet yasalarına açıkça aykırıdır.

Bu engelleri ancak ulusun din duygusuna saygılı olmak suretiyle ama Atatürk'e dönüşle aşabiliriz. Bu kargaşayı ancak Anayasa'nın emrettiği lâikliğin tüm partiler tarafından benimsenmesi ve uygulanması yolu ile önleyebiliriz. Lâik cumhuriyeti, ancak müslümanlığı koruyarak, ama islâmcılığa karşı çıkarak kurtarabiliriz. Gericiliği, Atatürk'ün eğitim politikasını uygulayarak durdurabiliriz. Önümüzde başka bir yol ve başka bir yöntem yoktur.

(5) Prof. Dr. Emin Faik USTÜN. Atatürk (Ülkücülüğü), S. 203.

YARGININ YARGISI

ÖNCE BİLİM BOZULDU

Nuran YULUĞ (*)

«Önce Ekmekler Bozuldu» adıyla 1946'da yayımlanan öyküler Oktay Akbal'ın. Sonu getirilemeyen, on-onbeş yılda bir kesintiye uğrayan «demokrasiye geçiş» dönemimizin ilk yılı. Dernekler Yasasındaki «izin» yetkisi kaldırılmış, siyasal nitelikli dernekler (partiler) kurulmuş.. Millî Eğitim Bakanlığının etkinliği olarak Köy Enstitüleri, klâsiklerin gevrimi sürüyor.. Bundan onüç yıl öncesi başlatılan «üniversite reformu» meyvalarını vermekte...

1940'lı yılların sonlarında Yüksek Köy Enstitüsü kapatılıp İmam Hatip Okulları açılacak, klâsiklerin yayımları da durdurulacaktır. Eğitimin habası sayılan Bakan Hasan Ali Yücel de Yüce Divanda yargılanacak, sonunda aklanacaktır.

O yıllarda okuduğumuz, üzerinde kendi kimliği olup; oysa bütüne yakını geviri bulunan, fransızca aslından izleyen bir öğrencinin, bu nedenle derste haşlandığı iktisat kitabında, «gayrumümkün değil değildir» diye biten bir tümcenin bu bölümünün ne anlama geldiği sorulmuştu da, Prof Fethi Çelikbaş, «bilim dilidir bu, alısmalısınız» yollu yanıtlamıştı. Giderek, bilim dilinin yapmacıksız, duru, hemen anlaşılır olduğunu da öğrenecektik. Tıpkı Yunus Emre'ye eriştiğimiz gibi..

İlim ilim bilmektir / İlim kendin bilmektir

Sen kendini bilmezsen / Ya nice okumaktır..

Yöntemli bilgidir bilim. Amaç, olayların genel eğilimlerini (yasalarını) bulmaktır. Deney ve gözlem yoluyla gerçeklik araştırılır. Dinse, inanca dayanan doğaüstü tasarımlar sistemi olup, bir sıklıkla düzenlidir. Dinsel araştırma da, sonunda gizemcilik (mistisizm - tasavvuf) ile noktalınır. Diğer deyimle, din ve vicdan özgürlüğüne saygınlık, dinin bilim dışılığına benimsenmesiyle pekişmektedir. Bu nedenle, 1924'de yayımlanan «Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birleştirilmesi) Kanunu», tüm eğitim kurumlarını Millî Eğitim Bakanlığına bağlamakla, dinsel temele dayalı öğrenime de sınırlı bir denetim getirmeyi amaçlamakta-

(*) İzmir Barosu Avukatlarından

dır. 1924, 1961 anayasalarının değişmeyen temel ilkesi lâik düzenin korunmasıdır. Bu ilke, Prof. Mümtaz Soysal'ın, 12 Mart 1971 ara rejiminde yargılandığı, sonuçta da amlandığı Anayasaya Giriş kitabında (1968 basılı) belirttiği üzere, «dini toplumsal görevlerinden uzaklaştırıp kişi vicdanına itme» diye de özetlenebilir.

12 Eylül müdahalesine gelinmemiştir henüz. 1982 Anayasasının «başlangıç» bölümünde «kutsal Türk Devleti» diye de yazılmamıştır. «İnsanoğlunun düşüncesi, fıtratı icabıdır. İnsanlar, Cenab-ı Hakkın verdiği bu imkân ve nimet sayesinde, kendi kendini tatmin ve idare etmekte, ayrıca diğer insanların da terakkisine medar faaliyetlerde bulunmaktadır. Aksi halde, câmid varlıklar gibi kalacaklar, terakki edemeyeceklerdir. Kalb ve aklın bu husustaki fonksiyonları, kudret-i ilâhiyeye bir işarettir» diye «düşünen insan» tanımının da yer aldığı (s.31), 1980 (İstanbul, Fakülteler Matbaası) basılı, önsözü 18.7.1980'de yazılmış, 1961 Anayasasında «TEMEL HAKLAR VE ÖDEVLER» a-
dıyla yayınlanan Prof. Dr. Servet Armağan'ın kitabının 15 nci sayfa-
sından alınma bölümü aynen aktarıyoruz :

«Cenab-ı Hak insanları yaratmıştır, ama onlara farklı kabiliyetler ihsan etmiştir, farklı kaderler çizmiştir. Ancak onlara verilen imkân-
ları kullanmada serbest bırakmıştır. Bunun kader noktasında hikme-
ti vardır ve bir yaratılan olarak vazifemiz, verilen imkânlara, nimet-
lere ancak şükretmektir.

«Kabiliyetli, çalışkan, gayretli bir insanın, tembel, bütün işi boş
gezip, lüks yaşamak isteyen kimse ile bir tutulması insafa sığmaz. Ça-
lışmak, gayret göstermek ise, insanın kendi inisiyatifine verilmiş bir
sahadır.

«Diğer taraftan, zekâsı, ve kendisine verilen sair nimetleri, Ce-
nab-ı Hakkın bu nimetine şükretmek için kullanmayan kimsenin mes'-
uliyeti de söz konusudur. O kimseye çok nimetler ve kabiliyetler veril-
miştir. Ama onları, belli ulvi gayeler uğrunda kullanmak mecburiye-
tindedir. Ta ki, kendi yaratana şükürünü bir nebze eda edebilmiş ol-
sun. Meselâ bu kimseler eğer kabiliyetleri ve çalışkanlıkları sayesinde
imkânlar ve servet elde etmişlerse, zenginliğinin zekâtlarını vermeleri
farzdır. Halbuki bu imkânlar kendilerinde mevcut olmayanlar için böy-
le bir farz söz konusu değildir.

«Görülüyor ki, Cenab-ı Hak tarafından insanların değişik karak-
ter, kabiliyet ve istidatta yaratılmalarının çok hikmetleri vardır. Bu
noktalar üzerinde burada daha fazla durmak zemin ve zaman bakımın-
dan mümkün değildir.

«Yukarıdaki maddede önemli olan husus, insanların kanun önünde
eşit olmalarıdır. Zengin ile fakir, kabiliyetli ile kabiliyetsiz, zeki ile
aptal, -kanun önünde- eşittir...»

«Üzerinde durulması gereken nokta» olarak vurgulanan, bu din-
sel görüşün yer aldığı anılan kitabın İstanbul Hukuk Fakültesinde o-
kutulmakta olduğu düşündürücüdür. TCK. m. 141-142'nin kaldırılma-
sına bu özel nedenlerle de karşı çıkan görüş, TCK. m. 163'ün karşısın-
da olacağı gibi, 1971 Anayasa değişikliğiyle yansıtılan m. 19'a da
karşı olacaktır elbet. Bu bilim dışı görüş, İngiliz romancısı George
Orwell'in «herkes yasa önünde eşittir; ama, bazıları daha çok eşit»
özdeyişini de çağrıştırmaktadır. Din ve vicdan özgürlüğü, özgürlüklerin
temeli olan düşünce özgürlüğünden asla soyutlanamaz.

Düşünce ile düşünen insan özdeşdir. Eylemden gelir düşünce, ge-
ne eyleme dönerek, ancak eylemle doğrulanır; doğrulandığı oranda
da eylemi etkiler geliştirir. Ekonomik liberalizmin temel ilkesi, «bıra-
kınız yapınlar, bırakınız geçsinler» ise; felsefi liberalizmin özü de te-
mel haklar ve özgürlükler olup, aynı ilkeyi benimsersek, «bırakınız
düşündüklerini üretsinler, yapsınlar, özgürlükçü yollarla daha çok öz-
gürlük için dilediklerini yapsınlar» olmalıdır..

İnsan-devlet-yasa üçgeninde yeni köşegen arayışlarının sonucu, in-
sanın kazandığı toplumsal içerikli yeni haklar ve özgürlükler de gün-
deme yerleşmiştir. Birey, devlet etkinliğinde bir nesne (obje) olmak-
tan çıkıp bir özne (süje) durumuna uluslararası antlaşmalar, bildiri-
ler, sözleşmeler ile yükseltilmiştir. Genel doğru bu olmasına karşın,
«güçlü devlet», «güçlü yürütme» 12 Eylül müdahalesi ile yine gündeme
getirilmiş ve 1982 Anayasasının «başlangıç» bölümünde «kutsal Türk
Devleti» deyişimiyle doruğa çıkarılması istenmiştir. Oysa, Hegel'ciliğin
uzantısı olan bu gizemci (mistik-metafizik) anlayış, çağımızın devlet
kuramlarında açıkça eleştirilmektedir. Diğer yandan, kutsal, sözcük
anlamıyla, «çok derin bir dini saygı uyandıran veya uyandırması ge-
reken» demektir (Meydan Larousse). Kutsal Roma-Germen İmpara-
torluğu da, Kutsal Alman Birliği de ortaçağın karanlıklarında kalmış-
tır.. Yapılanması istenen insan modeli, «denge» ve «istikrar» için, yal-
nız beş yılda bir yinelenen genel oyun ardından uyumlu olabilmesidir.
Anayasamız, bunun için, derneklerin, sendikaların, kamu kurumu ni-
teliğindeki meslek kuruluşlarının, odaların, kooperatiflerin «siyasi a-
maç» güdemeyecekleri, siyasal etkinlikte bulunamayacakları, etkin ya
da edilgin «destek» olunamayacağı, «bu amaçla ortak hareket edemez-
ler» buyurmuş olup; her temel hak ve özgürlükten hemen sonra, onla-
rın sınırlanma, kullanılmaktan alıkonulma nedenlerini de saymış; hak

ve özgürlüklerin içini boşaltmış da olmaktadır. Hükümet sözcüsü Bakanın açıklaması üzere, «bu kuruluşların depolitizasyonu bir Anayasa emri» bulunmaktadır. Bu kural, tüm memurlar ile Yüksek öğretim için bile geçerli.. Başlangıçta «veto» ile oluşturulan göstermelik çoğunluklu demokrasimizde, katılımın engellendiği de açık.

Amaç, «güçlü yürütme».. 1971 Anayasa değişikliğiyle hukukumuza giren KHK (Kanun Hükmünde Kararname) kurumu, belirsizliğe doğru genişletilmiş; sıkıyönetim, olağanüstü durumlarda da, çıkarılacak KHK'lerin anayasaya aykırılığı bile ileri sürülemeyecektir. Tıpkı, 1983 genel seçimler sonucu TBMM Başkanlık Divanı'nın oluşmasına dek çıkarılan 626 yasa gibi...

Yargının yargısını 1982 Anayasasının «yargı» yönünden düzenlemesiyle sürdüreceğiz.

DÜZELTME

Sayın Prof. Dr. İsmet SUNGURBEY'in dergimizin Temmuz/1986 sayısında yayımlanan «Medeni Yasa Öntasarısında Yöntem ve İçeriğe İlişkin Temel Yanılgılar» adlı bilimsel incelemesinde birtakım dizgi yanlışları olmuştur. Düzeltir, özür dileriz :

Sayfa 41, satır 16'daki «mülkiyet» sözünden sonra, şu satır eklenecektir: «hakların bu yüzden ekonomik ve sosyal önemi, tapu kütüğüne kayıtlı mülkiyet»

Sayfa 47, satır 11'deki «sözleşmesi» sözü, «sözleşmesel» olacaktır.

Aynı sayfada 13. satırdan sonra, şu satır eklenecektir: «bileceği gerekçesiyle paydaşların yasal önalm hakkının cebri artırmalarda da kullanıla-»

Aynı sayfa, satır 21'deki «kullanılmamış» sözü, «kullanılmama» olacaktır.

Sayfa 48, satır 6'daki «öğretimdeki» sözü, «öğretideki» olacaktır.

Sayfa 49, ilk satırdaki «cümleye» sözü, «cümleyle» olacaktır.

Aynı sayfa, satır 11'deki «başlatmakta» sözü, «başlatmakla» olacaktır.

Sayfa 53, satır 3 ve 4'teki «kanunî karşılık» sözü, çıkarılacaktır.

Sayfa 54, satır 27'deki «md.9031» sözü, «md. 931» olacaktır.

Sayfa 55, satır 2'deki «sitemler» sözü, «istemler» olacaktır.

Sayfa 57, satır 6'daki Latince terim, şöyle yazılacaktır : «*constitutum possessorium*» .

BİR İLANIN DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Agâh ADAK (*)

Bir kişinin ya da kuruluşun görev anlayışını ve bakış açısını sıradan bir davranışıyla yakalamak mümkündür. Geçtiğimiz günlerde gazetelerde yayınlanan yargıç adayları ile ilgili ilan, Adalet Bakanlığının, yargı sorunlarına nasıl bir açıdan bakmakta olduğunu yeterince sergilemektedir.

Sözkonusu ilanda «400 adet» yargıç adayının göreve alınacağı belirtilmektedir. «adet» deyimini eşya ve hayvanlar için kullanılan, insanlar için kullanılmaması gereken bir deyim olduğuna göre, ilan metninde bir saygı eksikliği bulunduğu kuşku yoktur. Levazım dairelerinin ihale ilanlarındaki adet deyiminin yargı mekanizmasında görev alacak kişilerle ilgili ilanda kullanılmış olması, «kişi» ve «yargıç» kavramlarına gereken saygının bulunmaması gibi bir eksikliğin ürünü görünümündedir.

İlan metninde adayların belli bir yaştan üstünde olmamaları öngörüldükten sonra yaş düzeltme kararlarının dikkate alınmayacağı belirtilmektedir. Bunun anlamı, Bakanlığın kendi kadrosundaki yargıçların kararlarına güven duymadığı, nüfus kayıtlarının mahkeme kararlarından çok daha güvenli ve geçerli olduğunu kabul ettiğidir. Anayasada mahkeme kararlarının bağlayıcılığı hükme bağlanmışken, Adalet Bakanlığı aksini öngörüyorsa, sıradan vatandaşa ne denebilir?

Anayasamız kamu hizmetine alınmada hizmetin gerekleri dışında hiçbir ayırım yapılmaksızın eşitliği öngördüğü halde, ilanda adayların 60'ının kadın, 340'ının erkekler arasından seçileceği belirtilmektedir. Yargıçlık görevini gerçekleştirmede cinsler arasından birini tercih etmek ve üstünlük tanımak için hiçbir haklı gerekçe bulunmadığına göre, Bakanlığın bu ayırımını ve buna varlık kazandıran anlayışını benimsemek mümkün değildir.

Kısacası, bir küçücük ilandan, yargıcin kişiliğine saygı duymadığı, onun verdiği kararı geçerli kabul etmediği, Anayasa hükümlerini özümseyemediği anlaşılan bir Bakanlığın, yargı sorunlarını kavrayıp çözümlemesini beklemek hayli zayıf bir ihtimaldir.

(*) İzmir Barosu Avukatlarından

GÜNEY DİNÇ'İN YENİ KİTABI :

«İNSAN HAKLARINA UZANMAK»

Güney Dinç'in, bu yıl «YÖK ÇIKMAZI»ndan sonraki ikinci kitabı «İNSAN HAKLARINA UZANMAK» adıyla Say Yayınları arasında yayımlandı.

İnsan haklarının tanıtıldığı ve Türkiye'deki yankılarının incelendiği kitapta, çeşitli Avrupa ülkelerinde çalışan Türk işçilerinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde açtıkları ve başarıyla sonuçlanan davaların özetleri, davacıların yaşam öyküleriyle birlikte anlatılıyor. Böylece yurtdaşlarımızın uluslararası hukuka katkı niteliğindeki girişimleri, ilk kez bir kitapta topluca değerlendirilmiş oluyor.

Kitabın önsözünü yazan Prof. Dr. Faruk Erem, Güney Dinç'in çalışmasını şöyle değerlendirdi :

«İnsan Hakları ve Göçmen İşçiler konularını ele alan bu eser ile görüşlü bir yazarın elinden çıkmış, faydası büyük ve uyarıcı olmuştur. Ortak Avrupa hukukunun kurulması gerçekleşmek üzeredir. İnsan Hakları Mahkemesi'nin her kararı üye ülkelere yerine getirilmekte gerekirse yasa değişiklikleri yapılmaktadır. Türkiye'mizin bu çaba içinde kalması doğru değildir. Bireysel başvuruların milletlerarası güvenceye bağlanması zamanı Türkiye'miz için de gelmiş, geç kalma dönemi başlamıştır. Bu yapıt, böyle bir açıdan her türlü övgüye hak kazanmıştır.»

Güney Dinç, kitabın amacını ve yayınlama gerekçesini aşağıdaki tuncelerle açıkladı :

«Günümüz insanı, gelişmenin ve büyümenin oluşturduğu çok yönlü baskılar altında yaşıyor. Tekelci kapitalizm ile bütünleşen güçlü devlet olgusu karşısında yalnız ve etkisiz kalan insanın hukuk yolu ile korunması, çağımızın temel sorunlarının başında geliyor. Tüm insanlar için ırk, dil, renk, inanç ayrımı gözetmeden onurlu bir yaşam düzeyinin alt basamağını belirleyen İNSAN HAKLARI, kişileri, kent ekonomik ve toplumsal güven gereksinimlerinin tutsağı durumun düşmekten kurtarmayı amaçlıyor.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlükler, Türkiye'de çok sözü edilmesine karşın, akademik çevreler dışında, yeterince aydınlanmayan kavramlardır. İnsan Hakları üzerinde kopartılan yapay tartışmaların doğru değerlendirilmesi için, imza koyduğumuz uluslararası belgelere dayanan somut uygulamaların kamuoyu önünde sergilenmesi gerekiyor.

Bu kitap, insan haklarının, toplumumuzda tüm boyutlarıyla yaşama geçirilmesi ve Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bireysel başvuru hakkını benimsemesi için verilen uğraşlara katkıda bulunmayı amaçlıyor.» ■